

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa)

dokonanej w dniach 28 – 29 października 2014 r. na kierunku *stosunki międzynarodowe* prowadzonym w obszarze nauk społecznych na poziomie studiów pierwszego stopnia o profilu ogólnoakademickim realizowanych w formie studiów stacjonarnych na Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Obrony Narodowej w Warszawie

przez Zespół Oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: prof. dr hab. Stanisław Wrzosek – członek PKA

członkowie: prof. dr hab. Marek Pietraś – ekspert PKA

dr hab. Janusz Mieczkowski – ekspert PKA

mgr inż. Katarzyna Nowak – ekspert PKA ds. formalno-prawnych

Justyna Ciszek – ekspert PKA ds. studenckich

Krótką informacja o wizytacji

Ocena jakości kształcenia na kierunku *stosunki międzynarodowe* prowadzonym na Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Obrony Narodowej w Warszawie została przeprowadzona z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2014/2015. Polska Komisja Akredytacyjna po raz pierwszy oceniała jakość kształcenia na ww. kierunku.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Raport Zespołu Oceniającego (dalej w tekście: ZO) został opracowany po zapoznaniu się z przedłożonym przez Uczelnię Raportem samooceny oraz na podstawie przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, spotkań i rozmów przeprowadzonych z władzami Uczelni i Wydziału, pracownikami i studentami ocenianego kierunku, hospitacji zajęć, przeglądu infrastruktury dydaktycznej oraz oceny losowo wybranych prac dyplomowych.

Władze Uczelni i Wydziału stworzyły bardzo dobre warunki do pracy ZO.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna wizytacji

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego.

1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku sformułowana przez jednostkę

1) Koncepcja kształcenia nawiązuje do misji Uczelni oraz odpowiada celom określonym w strategii jednostki,

Strategia Uczelni została przyjęta Uchwałą Senatu Nr 34/2010 z dnia 19 listopada 2010 r.

Strategia rozwoju Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego została przyjęta uchwałą Rady Wydziału Nr 91/2011 z dnia 29 listopada 2011 r. w sprawie przyjęcia Strategii rozwoju Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego na lata 2011-2020.

Uprawnienie do prowadzenia kierunku *stosunki międzynarodowe* zostało nadane Decyzją Nr MNiSW – DNS – WUP – 6052 – 13115 - -4/PK/11 Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 lutego 2011 r. na podstawie obowiązujących w tym czasie przepisów, tj. art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.).

Misją Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego jest przygotowanie cywilnych i wojskowych profesjonalistów z obszaru bezpieczeństwa do rozwiązywania problemów w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego, poprzez prowadzenie interdyscyplinarnych badań naukowych, realizację nowoczesnych programów nauczania oraz wsparcie i doradztwo naukowe podmiotów działających w obszarze bezpieczeństwa państwa.

Strategicznym celem Wydziału jest rozwiązywanie, w ramach prowadzonych badań naukowych, problemów funkcjonowania i doskonalenia systemów bezpieczeństwa narodowego i systemu międzynarodowego, wykształcenie profesjonalnie przygotowanych studentów do funkcjonowania w najważniejszych podmiotach tych systemów, przygotowanie ich do sprostania wyzwaniom przyszłości, w tym funkcjonowaniu zawodowym w warunkach przyspieszonego rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, globalizacji, integracji europejskiej, współpracy i rywalizacji w świecie. Działania Wydziału zmierzają do tego, aby jego absolwenci dysponowali nowoczesną wiedzą i byli dobrze przygotowani do

czekających na nich zadań w strukturach administracji publicznej i szeregu instytucji związanych z bezpieczeństwem narodowym i międzynarodowym.

Zgodnie ze Statutem i misją, Uczelnia działa na rzecz szeroko rozumianego bezpieczeństwa państwa, kształcąc zarówno kadry na potrzeby sił zbrojnych, jak i władzy ustawodawczej oraz wykonawczej, w tym administracji państwowej i samorządowej. Edukacja obejmuje dziedziny i dyscypliny stanowiące jej specjalizację, z uwzględnieniem zagadnień odnoszących się do relacji międzynarodowych. Analiza aktualnego stanu faktycznego wskazuje na istotne braki w zakresie kadr odpowiednio przygotowanych do działań w tym obszarze, dlatego w dniu 24 czerwca 2009 r. Senat, na wniosek Rady Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego, zawarty w Uchwale nr 26/2009 z dnia 26 maja 2009 r. w sprawie aprobaty wniosku WBN o uzyskanie uprawnień do prowadzenia studiów na kierunku *stosunki międzynarodowe*, podjął uchwałę o uruchomieniu tych.

Kierunek studiów *stosunki międzynarodowe* należy do obszaru kształcenia w zakresie nauk społecznych. Efekty kształcenia dla kierunku studiów w obszarze nauk społecznych odnoszą się do dziedziny nauk społecznych oraz dyscyplin naukowych: nauki o bezpieczeństwie, nauki o obronności, nauki o polityce, nauki o administracji, prawa. Przedmiot badań stosunków międzynarodowych jest umiejscowiony zarówno w obszarze idei polityki międzynarodowej (normy, zasady, wizje, koncepcje), jak i praktyki rzeczywistości międzynarodowej. Stosunki międzynarodowe są szeroką dziedziną stosunków społecznych, których badanie dotyczy wymiarów przestrzennych (w skali geograficznej), podmiotowych (uczestnicy stosunków międzynarodowych) i przedmiotowych (stosunków politycznych, militarnych, ekonomicznych, kulturalnych i in.). Wiedza naukowa o stosunkach międzynarodowych ma znaczenie praktyczne dla stosunków międzyludzkich w skali międzynarodowej. Stosunki międzynarodowe obejmują analizę systemów oraz ich kulturowych, politycznych, ekonomicznych, społecznych i historycznych kontekstów.

Prowadzenie kierunku studiów *stosunki międzynarodowe* wynika więc z podstawowych założeń misji Uczelni i Wydziału. Kierunek ten w pełni wpisuje się i istotnie wypełnia strategię rozwoju Wydziału, który od ponad dwudziestu lat realizuje studia podyplomowe i kursy dla dyplomatów wojskowych. Wyraża się w to także w działaniach naukowo-badawczych i edukacyjnych odpowiadających współczesnym wyzwaniom międzynarodowym, zwłaszcza w sferze rozwoju społeczno-ekonomicznego i postępu techniczno-technologicznego. Tym samym przyjęta koncepcja kształcenia na kierunku *stosunki międzynarodowe* w szerokim zakresie nawiązuje do misji Uczelni i strategii Wydziału oraz świadczy o innowacyjności przy kształtowaniu koncepcji kształcenia.

2) *wewnętrzni i zewnętrzni interesariusze uczestniczą w procesie określania koncepcji kształcenia na danym kierunku studiów, w tym jego profilu, celów, efektów oraz perspektyw rozwoju.*

Po wypracowaniu podstawowych założeń programowych Rada Wydziału powołała zespół do opracowania programów kształcenia, który przy udziale interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych dokonując analiz potrzeb społecznych określił kierunkowe efekty kształcenia odzwierciedlające efekty w obszarze nauk społecznych (zgodnie z Rozporządzeniem MNiSzW z 2 listopada 2011 r. w sprawie KRK dla Szkolnictwa Wyższego). Następnie określone kierunkowe efekty kształcenia poddano ocenie przez przedstawicieli instytucji związanych ze stosunkami międzynarodowymi, bezpieczeństwem, pracodawców, nauczycieli akademickich i studentów Wydziału. Kolejnym krokiem była ocena i przyjęcie tych efektów przez Radę Wydziału. Zaakceptowane efekty kształcenia były przedmiotem dyskusji Uczelnianej Komisji ds. Dydaktyki. Po rekomendacji Komisji uzyskały akceptację Senatu.

W procesie kształtowania koncepcji kształcenia na kierunku *stosunki międzynarodowe* wprowadzono system konsultacji z zewnętrznymi i wewnętrznymi interesariuszami. Na każdym etapie budowania programu jego treści były konsultowane z przedstawicielami środowiska zewnętrznego oraz wewnętrznego. Spośród interesariuszy zewnętrznych wskazać można między innymi osoby funkcyjne i ekspertów z Ministerstwa Obrony Narodowej, w tym w szczególności z Gabinetu Podsekretarza Stanu ds. polityki bezpieczeństwa w MON, z Departamentu Polityki Bezpieczeństwa Międzynarodowego, z Departamentu Wojskowych Spraw Zagranicznych, z Departamentu Strategii i Planowania Obronnego, organizacji pozarządowych i fundacji zagranicznych działających w Polsce oraz polskich reprezentantów w instytucjach Unii Europejskiej.

Studenci i Samorząd Studencki uczestniczą także w procesie określania koncepcji, celów i efektów kształcenia poprzez ankietowanie, aktywny udział w posiedzeniach Senatu, Rady Wydziału oraz Wydziałowego Zespołu Zapewnienia Jakości Kształcenia. Posiadają w organach uchwałodawczych ustawowe przedstawicielstwo, które ma wpływ na proces kształcenia, co wynika z protokołów posiedzeń organów kolegialnych Uczelni.

Przygotowany program kształcenia był ponownie konsultowany i opiniowany przez interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych oraz przyjęty uchwałą Rady Wydziału. Zaakceptowana koncepcja kształcenia na kierunku *stosunki międzynarodowe*, jak i prowadzone badania w dyscyplinie nauk o polityce oraz realizowana działalność ekspercka wpisują się w misję oraz strategię Uczelni i Wydziału.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) Opracowana koncepcja kształcenia w pełni nawiązuje do misji i strategii Uczelni i Wydziału.
- 2) Wydział wykorzystuje dotyczące kształcenia opinie interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych.

2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie

Zmiany w planach studiów i programach kształcenia, w tym dostosowanie planów i programów do obowiązujących przepisów, a także doskonalenie procesu kształcenia odbywają się zgodnie z przyjętą procedurą, tj. są uchwalane przez radę podstawowej jednostki organizacyjnej (§ 36 ust. 1 pkt 2 statutu) i zatwierdzane przez Senat (§ 30 pkt 4).

Efekty kształcenia zostały zatwierdzone uchwałą Senatu Nr 46/2012 z dnia 21 marca 2012 r. w sprawie określenia efektów kształcenia dla kierunku studiów „stosunki międzynarodowe” studia pierwszego stopnia. Efekty kształcenia zostały opracowane zgodnie z wymogami rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (Dz. U. Nr 253, poz. 1520).

Uchwałą Rady Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego nr 35/2014 z dnia 20 maja 2014 r. zatwierdzone zostały plany studiów i program nauczania studiów stacjonarnych pierwszego stopnia na kierunku *stosunki międzynarodowe* od roku akademickiego 2014/2015.

Ogólne procedury związane z pomiarem i oceną efektów kształcenia określone są w Regulaminie studiów. Szczegółowe sposoby pomiaru i oceny efektów kształcenia zostały określone w sylabusach przedmiotów. Zgodnie z ww. Regulaminem, okresem zaliczeniowym jest semestr. Realizowane przedmioty kończą się zaliczeniem, zaliczeniem z oceną lub egzaminem. Egzamin może być przeprowadzony w formie ustnej, pisemnej lub mieszanej z możliwością wykorzystania technik komputerowych. W Uczelni obowiązuje 6-stopniowa skala ocen: od oceny „niedostateczny” (2,0) do oceny „bardzo dobry” (5,0). Zaliczenia dokonuje prowadzący zajęcia. Warunkiem zaliczenia semestru jest uzyskanie pozytywnych ocen oraz zaliczeń wszystkich przedmiotów, egzaminów i praktyk określonych w programach

studiów dla tego semestru. Studenci mają zapewnioną możliwość wglądu do sprawdzonych i ocenionych prac pisemnych w terminie do dwóch tygodni od ogłoszenia wyników tego egzaminu. Studentom przysługują prawa odwoławcze od ocen przewidziane w Regulaminie studiów oraz wynikające z niego możliwości poprawiania ocen niedostatecznych.

Zasady organizacji praktyk określają przepisy Regulaminu studiów oraz Uchwała Nr 9/2013 Rady Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego z dnia 26 marca 2013 r. w sprawie *zaopiniowania i przyjęcia „Ramowego regulaminu i programu studenckich praktyk zawodowych”*. Weryfikacji uzyskania na praktykach zakładanych efektów kształcenia dokonuje opiekun praktyki w miejscu jej odbywania oraz opiekun praktyk z ramienia Uczelni. Zaliczenia praktyki dokonuje wyznaczony przez Dziekana Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego opiekun praktyk studentów, sprawujący nadzór nad ich przebiegiem, na podstawie złożonego przez studenta poświadczenia przez placówkę odbycia praktyki (wpisy w Dzienniku Praktyk) oraz opinii kierownika jednostki organizacyjnej, w której odbywał praktykę.

Zasady dyplomowania określa Regulamin studiów, a także Regulamin realizacji prac dyplomowych oraz przebiegu egzaminu dyplomowego dla kierunków studiów realizowanych w Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Obrony Narodowej przyjęty uchwałą Rady Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego Nr 7/2014 z dnia 21 stycznia 2014 r. Procedury dotyczące procesu dyplomowania określają wymagania stawiane osobom pełniącym funkcję promotora i sposób ich powoływania, sposób zgłaszania, zatwierdzania, ogłaszania i wyboru tematów prac dyplomowych, zasady prowadzenia seminariów dyplomowych, składanie prac dyplomowych i dokonywanie ich recenzji, przebieg egzaminu dyplomowego. Studia kończą się egzaminem dyplomowym. Wykaz zagadnień egzaminu dyplomowego jest podawany do publicznej informacji na stronie internetowej Wydziału. Egzamin dyplomowy przeprowadza komisja powołana przez kierownika podstawowej jednostki organizacyjnej. W skład komisji wchodzi: przewodniczący – wyznaczony przez kierownika podstawowej jednostki organizacyjnej, promotor pracy dyplomowej, oraz jej recenzent, przy czym przynajmniej jeden z członków komisji powinien posiadać stopień naukowy doktora habilitowanego bądź tytuł naukowy. Egzamin dyplomowy jest egzaminem ustnym. Na egzaminie dyplomowym student powinien wykazać się wiedzą i umiejętnościami z zakresu tematyki pracy dyplomowej i kierunku studiów.

Dokumentacja toku studiów związana z potwierdzeniem uzyskania przez studenta zakładanych efektów kształcenia i kwalifikacji, tj. np. protokoły egzaminacyjne i dyplomy oraz suplementy prowadzona jest prawidłowo.

1. Zgodność efektów kształcenia z kierunkiem kształcenia i wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji

Wydział Bezpieczeństwa Narodowego (WBN) Akademii Obrony Narodowej (AON) – ze szczególnym zaangażowaniem Instytutu Stosunków Międzynarodowych tej uczelni – prowadzi kształcenie na kierunku „stosunki międzynarodowe” od 2011 roku. Uchwała Senatu AON o uruchomieniu kształcenia na wymienionym kierunku i na poziomie studiów pierwszego stopnia została podjęta w dniu 26 maja 2009 roku. Należy podkreślić, że od roku akademickiego 2014/2015 na kierunku *stosunki międzynarodowe* prowadzone jest także kształcenie na poziomie studiów drugiego stopnia.

Przedmiotem oceny ZO były jedynie studia pierwszego stopnia, stacjonarne o profilu ogólnoakademickim. Dla wymienionego stopnia i profilu kształcenia na kierunku *stosunki międzynarodowe* wizytowana jednostka przygotowała efekty kształcenia. Odnoszone są one do obszarowych efektów kształcenia w zakresie nauk społecznych. Oznacza to w nauczaniu stosunków międzynarodowych dominację myślenia „od strony” systemów społecznych, w których funkcjonują jednostki.

Przygotowane zostały kierunkowe oraz modułowe efekty kształcenia. Te ostatnie przygotowano dla trzech grup przedmiotów: a) dla modułu przedmiotów podstawowych, b) dla modułu przedmiotów kierunkowych, c) dla modułu przedmiotów fakultatywnych. Dla każdej z wymienionych grup efektów kształcenia, a więc tych kierunkowych i tych modułowych, określono wymagania w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji. W odniesieniu do ocenianego pierwszego stopnia kształcenia oraz każdego z trzech wymienionych modułów w przygotowanych efektach kształcenia uwzględniona jest specyfika zakresu treści wymaganych dla kierunku *stosunki międzynarodowe* i przyjętego profilu ogólnoakademickiego.

Należy dodać, że wizytowana jednostka przygotowała także efekty kształcenia dla specjalności. Jednakże w związku z uruchomieniem od roku akademickiego 2014/2015 studiów drugiego stopnia, zaniechano realizacji tych specjalności – i jakichkolwiek innych – na studiach pierwszego stopnia. Rozwiązanie takie jest dyskusyjne i wskazane jest jego przemyślenie oraz zastanowienie się nad możliwością realizacji specjalności na studiach pierwszego stopnia. Efekty kształcenia dla nie realizowanych na studiach pierwszego stopnia specjalności nie są przedmiotem oceny.

Przyjęte efekty kształcenia są zgodne z wymogami określonymi w Krajowych Ramach Kwalifikacji. Odnoszą się do efektów w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. W odniesieniu do wiedzy efekty kształcenia dla ocenianego kierunku studiów zostały – w istocie – określone w ramach dwóch sposobów rozumienia pojęcia „stosunki międzynarodowe”. Po pierwsze, jako sfery rzeczywistości społecznej i po drugie, jako obszaru badań naukowych. W odniesieniu do pierwszego rozumienia przyjęte efekty kształcenia obejmują – z jednej strony – wiedzę na temat struktur, form organizacji i mechanizmów funkcjonowania środowiska międzynarodowego, a więc rozwiązania istniejące na poziomie systemu międzynarodowego. Zasadnie zaliczona do nich została wiedza na temat systemów międzynarodowych, systemów normatywnych, płaszczyzn stosunków międzynarodowych, instytucji międzynarodowych, płaszczyzn stosunków międzynarodowych, procesów zmiany w środowisku międzynarodowym ze szczególnym uwzględnieniem procesów globalizacji. Uwzględniona jak najbardziej zasadnie została także wiedza na temat funkcjonujących na poziomie systemu międzynarodowego czynników – uwarunkowań stosunków międzynarodowych. Uwadze twórców przyjętych efektów kształcenia „umknęło” jednak wyeksponowanie wiedzy na temat procesów integracyjnych. Z drugiej strony, zasadnie została uwzględniona wiedza na temat podmiotów stosunków międzynarodowych i podejmowanych przez nie działań. Wyraźnie jednak dominuje koncentracja na państwach, ich polityce zagranicznej, służących jej wewnątrzpaństwowych rozwiązaniach instytucjonalnych i procesach negocjacji międzynarodowych jako jednej z form aktywności państw. Nie zapominając o użytym w K_W 16 określeniu „uczestnicy stosunków międzynarodowych”, wskazane byłoby bardziej „wyraziste” podkreślenie w przyjętych efektach kształcenia wiedzy na temat podmiotów transnarodowych, tym bardziej, że to te podmioty m. in. są elementem jakościowych zmian w środowisku międzynarodowym i źródłem chociażby zagrożeń asymetrycznych. Zakres podmiotowy stosunków międzynarodowych ujęto „konserwatywnie”. W konsekwencji w przyjętej koncepcji kształcenia dominuje zawężające myślenie o stosunkach międzynarodowych w kategoriach polityki międzynarodowej, a nie rozszerzające w kategoriach działań, zjawisk i procesów transgranicznych.

W przyjętych efektach kształcenia zasadnie uwzględniona została wiedza na temat drugiego rozumienia pojęcia „stosunki międzynarodowe”, czyli jako obszaru badań naukowych. Zasadnie wskazano tu na wiedzę o siatce pojęciowej nauki o stosunkach międzynarodowych, miejscu tej nauki w strukturze dyscyplin pokrewnych, a następnie na elementarną wiedzę o prowadzeniu badań naukowych w obszarze stosunków

międzynarodowych, stosowanych metodach badawczych oraz narzędziach i technikach pozyskiwania danych. Zabrakło jednak wyraźnego wskazania na wiedzę o szkołach myślenia w nauce o stosunkach międzynarodowych i ich użyteczności do wyjaśniania działań, zjawisk i procesów międzynarodowych. Zasadnie zaś podkreślono wiedzę na temat zasad i zakresu ochrony prawa własności intelektualnej.

Efekty kształcenia w zakresie umiejętności odzwierciedlają specyfikę stosunków międzynarodowych jako sfery transgranicznej rzeczywistości społecznej, obszaru badań oraz obszaru przyszłej aktywności zawodowej. Określone bowiem zostały umiejętności w zakresie obserwacji, analizy i interpretacji działań, zjawisk i procesów międzynarodowych przebiegających na wielu płaszczyznach (polityczna, gospodarcza, kulturowa, społeczna) z wykorzystaniem szkół myślenia teoretycznego. Zasadnie do istotnych umiejętności zaliczono zdolność diagnozowania i prognozowania rzeczywistości międzynarodowej, umiejętność pozyskiwania i selekcjonowania informacji, formułowania i rozwiązywania na poziomie elementarnym problemów badawczych oraz argumentowania i przygotowywania wystąpień publicznych oraz posiadania umiejętności interpersonalnych, elementarnych umiejętności organizacyjnych i pracy w grupach. Do ważnych umiejętności została także zaliczona zdolność przygotowywania prac pisemnych oraz znajomość obcego języka nowożytnego.

Oceniając efekty kształcenia w zakresie kompetencji społecznych, należy podkreślić, że w mniejszym stopniu skoncentrowano się na odzwierciedleniu specyfiki kierunku *stosunki międzynarodowe*, a bardziej na wymaganiach rynku pracy od absolwenta tego kierunku. Podkreślono bowiem umiejętność określania priorytetów, rozstrzygania dylematów związanych z wykonywaniem zawodu, podejmowania nowych wyzwań i pełnienia różnych ról społecznych, a obok tego kształcenia ustawicznego. Zasadnie podkreślona została także świadomość etycznego wymiaru badań naukowych.

Wydaje się jednak, że zostały pominięte kompetencje społeczne ważne dla absolwenta ocenianego kierunku zwłaszcza, że wielokrotnie akcentowano prowadzenie aktywności zawodowej poza granicami Polski. Do takich kompetencji społecznych, których wyraźnego podkreślenia zabrakło w przygotowanych efektach kształcenia należy zaliczyć – po pierwsze -

brak zaakcentowania świadomości różnorodności kulturowej współczesnego świata, pluralizmu poglądów oraz postawę tolerancji i szacunku wobec nich niezależnie od trudności w zakresie ich weryfikacji. Wprawdzie w modułowych efektach kształcenia pojawiła się wzmianka o ...”relacjach między kulturami, religiami i etyce w życiu publicznym”, ale w odniesieniu do wiedzy. Kompetencje te są szczególnie ważne w przypadku tak

eksponowanego w przyjętych efektach kształcenia zawodu dyplomaty, czy udziału – czego już nie eksponowano – w operacjach pokojowych. Po drugie, brak wyraźnego wskazania kompetencji w zakresie przygotowania do pracy na stanowisku analityka i specjalisty średniego szczebla w administracji rządowej, samorządowej, instytucjach międzynarodowych, strukturach biznesu lub mediach.

Przyjęte zostały także efekty kształcenia dla wyodrębnionych trzech grup modułów: modułu przedmiotów podstawowych, modułu przedmiotów kierunkowych, modułu przedmiotów fakultatywnych. W odniesieniu do każdej z tych trzech grup modułów określony został zakres wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, które ma osiągnąć student studiów pierwszego stopnia kierunku *stosunki międzynarodowe*. Szanując prawo Uczelni – oczywiście w ramach obowiązujących w Polsce regulacji prawnych – do „autorskiego” formułowania koncepcji kształcenia, w odniesieniu do przyjętego rozwiązania, a więc odrębnych efektów kształcenia dla kierunku jako całości i odrębnych dla wymienionych modułów, nie można nie zapytać o logikę relacji między kierunkowymi i modułowymi efektami kształcenia. Tym bardziej, że jedno i drugie – w istocie – pokrywają całość procesu kształcenia na ocenianym kierunku i stopniu.

Należy podkreślić, że w odniesieniu do każdej z trzech grup modułowych efektów starano się uwzględnić specyfikę stosunków międzynarodowych i charakterystycznych dla każdego modułu treści. W odniesieniu do wiedzy w module przedmiotów podstawowych zasadnie uznano, że stosunki międzynarodowe, będąc rodzajem stosunków społecznych, wymagają wielodyscyplinarnej interpretacji z uwzględnieniem chociażby wiedzy z zakresu ekonomii, filozofii czy zarządzania. W odniesieniu do modułu przedmiotów kierunkowych podkreślono wiedzę na temat ewolucji stosunków międzynarodowych, ich uczestników, płaszczyzn, znaczenia środowiska geograficznego oraz regulacji prawnych. Jednakże o takim zakresie wiedzy jest mowa w efektach kierunkowych. Zakres wiedzy określony dla modułu przedmiotów fakultatywnych jest rozproszony, ale też bardziej szczegółowo określony z uwzględnieniem chociażby wiedzy o integracji europejskiej, organizacji i technik służby zagranicznej, zagrożeń bezpieczeństwa międzynarodowego, instytucji międzynarodowych czy uregulowań prawnych dotyczących pracy dyplomaty lub funkcjonariusza międzynarodowego. Nie jest jednak uzasadnione używanie określenia „poszerzona wiedza”. Ta jest bowiem wymagana na studiach drugiego stopnia.

Z uwzględnieniem specyfiki wymienionych trzech modułów zostały poprawnie określone umiejętności i kompetencje społeczne. Sporadycznie, ale jednak, swym znaczeniem wydają się „nakładać” na siebie.

Osobne efekty kształcenia zostały przygotowane dla praktyk studenckich przewidzianych dla studentów studiów pierwszego stopnia w wymiarze 4 tygodni po II. roku studiów. Są one obowiązkowe. Całkowicie uzasadniona jest struktura tych efektów, obejmująca wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne. Szczególny nacisk został położony na efekty istotne dla aktywności zawodowej. „Umyka” jednak specyfika kierunku *stosunki międzynarodowe*. Przyjęte efekty mogą bowiem dotyczyć wielu kierunków kształcenia i wielu obszarów aktywności zawodowej. Nie wydaje się być uzasadnione zaliczenie rozwoju przedsiębiorczości do efektów kształcenia w zakresie wiedzy. Dotyczy on bowiem kompetencji społecznych. Zasadnie zaś do zakresu umiejętności zaliczono komunikowanie się na stanowisku pracy oraz posługiwanie się zasadami etycznymi i moralnymi w podejmowaniu zadań zawodowych. Do kompetencji społecznych zasadnie zaś zaliczono potrzebę kształcenia ustawicznego oraz pracę w zespole.

Przyjęte efekty kształcenia dla ocenianego kierunku i stopnia kształcenia są zgodne z obszarowymi efektami kształcenia, którymi są nauki społeczne. W odniesieniu do efektów kształcenia w zakresie wiedzy potwierdzeniem powiązań z obszarowymi efektami kształcenia określonymi dla nauk społecznych jest myślenie w kategoriach struktur społecznych, instytucji społecznych, wielopłaszczyznowo funkcjonujących zjawisk i procesów społecznych oczywiście z uwzględnieniem specyfiki stosunków międzynarodowych jako rodzaju stosunków społecznych. Jednostki ludzkie ujmowane są w szerszym kontekście struktur, w których funkcjonują.

Należy wyraźnie podkreślić, że kształcenie na kierunku *stosunki międzynarodowe* ze swej istoty wymaga wielodyscyplinarnego oglądu rzeczywistości społecznej, będącej przedmiotem nauczania. Odwołanie się do obszarowych efektów kształcenia w zakresie nauk społecznych na ocenianym kierunku zdaniem ZO umożliwia wielodyscyplinarne kształcenie. Użyteczna jest bowiem wiedza z zakresu takich dyscyplin jak nauki o polityce, nauki o bezpieczeństwie, socjologia, ekonomia, prawo, nauki o obronności, nauki o poznaniu i komunikacji społecznej oraz nauki o bezpieczeństwie. Uzasadnia to powierzanie prowadzenia zajęć na ocenianym kierunku kadrze o zróżnicowanym – co do dyscyplin – dorobku naukowym. Tym bardziej, że oceniany kierunek powstał i realizowany jest na Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego AON w specyficznym otoczeniu akademickim o długich, ugruntowanych i cenionych tradycjach badań i kształcenia w zakresie nauki o

obronności oraz nauki o bezpieczeństwie. Ten potencjał badawczy i dydaktyczny uzupełniany dynamicznie rozwijającą się kadrami o profilu politologicznym zaangażowany jest w kształcenie na kierunku *stosunki międzynarodowe*, w realizację przyjętych efektów kształcenia.

Efekty kształcenia określone dla wizytowanego kierunku studiów uwzględniają specyfikę kształcenia prowadzonego na poziomie studiów pierwszego stopnia. Zasadniczo wskazano na „podstawową wiedzę”, „elementarną wiedzę”, „elementarną terminologię” czy znajomość podstawowych mechanizmów. Specyfika kształcenia na studiach pierwszego stopnia znalazła także odzwierciedlenie w określeniu umiejętności. Mowa jest o wykorzystywaniu podstawowej wiedzy teoretycznej, posługiwaniu się podstawowymi ujęciami teoretycznym, o elementarnych umiejętnościach badawczych oraz o elementarnych umiejętnościach organizacyjnych. W odniesieniu zaś do kompetencji społecznych wyodrębniono te dotyczące procesu studiowania, ale jeszcze bardziej te dotyczące przyszłej aktywności zawodowej. Podkreślono m. in. umiejętność określania priorytetów, wykazywanie gotowości do podejmowania nowych wyzwań, przedsiębiorczość, gotowość do pełnienia różnych ról w zespołach. W odniesieniu zaś do efektów kształcenia dla wymienionych trzech modułów należy podkreślić ich ogólną zgodność z kształceniem na poziomie studiów pierwszego stopnia. Od tej oceny jest jednak jeden wyjątek. Nie jest bowiem uzasadnione – sporadyczne, ale jednak – używanie określenia „poszerzona wiedza”. Określenie to odzwierciedla wiedzę na studiach II. stopnia.

Określone dla ocenianego kierunku efekty kształcenia są także zgodne z przyjętym ogólnoakademickim profilem. Zawierają one bowiem elementy wiedzy i umiejętności teoretycznych i przygotowania do prowadzenia badań naukowych. Uwaga ta dotyczy także modułowych efektów kształcenia. Między kierunkowymi i określonymi dla poszczególnych przedmiotów, w ich sylabusach, efektami kształcenia na ocenianym kierunku istnieje spójność w każdym ich obszarze, a więc w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Określone dla poszczególnych przedmiotów efekty kształcenia uwzględniają specyfikę treści, będących przedmiotem nauczania i są powiązane z efektami kierunkowymi i obszarowymi.

Przyjęte efekty kształcenia są zgodne z misją Uczelni oraz z koncepcją kształcenia na wizytowanym Wydziale. Analizowane efekty kształcenia zgodne są także z koncepcją rozwoju Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego AON. Zgodnie ze Strategią Rozwoju tego wydziału przyjętą uchwałą Rady nr 91/2011 z dnia 29 listopada 2011 roku, celem strategicznym w zakresie kształcenia jest dywersyfikowanie oferty dydaktycznej z

uwzględnieniem wymagań środowiska wojskowego i cywilnego. Kierunek *stosunki międzynarodowe* jest niewątpliwie elementem realizacji tej strategii.

Przyjęte efekty kształcenia dla kierunku „*stosunki międzynarodowe*”, są udostępnione na stronie internetowej Wydziału.

2) *Zrozumiałość i sprawdzalność efektów kształcenia dla kierunku „stosunki międzynarodowe”*

Przyjęte przez Uczelnię efekty kształcenia dla kierunku *stosunki międzynarodowe* na poziomie studiów pierwszego stopnia są zrozumiałe. Ocena ta w jednakowym stopniu dotyczy wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Są także weryfikowalne, mierzalne chociaż z jednym wyjątkiem. Nie jest bowiem jasne, jak zweryfikować, zmierzyć efekt kształcenia określony dla modułu przedmiotów fakultatywnych w zakresie umiejętności w brzmieniu „potrafi wykonywać zawód dyplomaty”.

W przygotowanych przez ocenianą jednostkę dla ocenianego kierunku sylabusach poszczególnych przedmiotów określone zostały efekty kształcenia dla tych przedmiotów. Dotyczą one wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych z uwzględnieniem specyfiki przedmiotu kształcenia. Wykazane także zostały ich powiązania z kierunkowymi i obszarowymi efektami kształcenia. Efekty te zostały sformułowane w sposób zrozumiały i są mierzalne.

3) *jednostka stosuje przejrzysty system oceny efektów kształcenia, umożliwiający weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągnięcia efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia; system ten jest powszechnie dostępny*

Stosowany przez ocenianą jednostkę system oceny efektów kształcenia na kierunku *stosunki międzynarodowe* dostosowywany jest do wymogów Krajowych Ram Kwalifikacji i jest to proces, który trwa. Należy jednak podkreślić, że wprowadzane elementy tego systemu są efektem rozwiązań systemowych przyjmowanych na poziomie całej Uczelni oraz na poziomie Wydziału. Są one efektem uchwał Senatu AON, zarządzeń Rektora, prac Wydziałowego Zespołu Zapewniania Jakości Kształcenia oraz zespołu instytutowego w ramach Instytutu Stosunków Międzynarodowych WBN AON. To głównie ten Instytut zaangażowany jest w proces kształcenia na kierunku *stosunki międzynarodowe*.

System oceny osiągnięć studenta uregulowany jest na kilku poziomach – od Regulaminu studiów począwszy, przez szczegółowe uregulowania studiowania na Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego uchwałami Rady, po sylabusy. Skala ocen w wariantach cyfrowym oraz opisowym jest jednolita w całej Uczelni i zamieszczona w Regulaminie

studiów zatwierdzonym decyzją nr 243 Ministra Obrony Narodowej z dnia 20 sierpnia 2012. Zgodnie z § 37 ust. 5, średnia ocen z etapu studiów obliczana jest jako średnia arytmetyczna. Tak samo liczona jest średnia ze studiów – zgodnie z § 60 ust. 5.

Istotnym dla oceny efektów kształcenia przyjętych dla poszczególnych przedmiotów elementem rozwiązań systemowych stosowanych na ocenianym kierunku, jest ujednoczony w skali Uczelni formularz opisu przedmiotu i jego sylabusu. Zawiera on informacje ogólne o przedmiocie oraz informacje szczegółowe o celu przedmiotu, metodach i formach prowadzenia zajęć, założonych efektach kształcenia z wyodrębnieniem efektów w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych oraz ich powiązaniach z kierunkowymi i obszarowymi efektami kształcenia i treściach kształcenia. W formularzu przewidziana jest rubryka „Kryteria oceny osiągniętych efektów kształcenia”. W odniesieniu do każdego z przedmiotów w rubryce tej z dużą starannością oraz precyzją określono zakres wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych do uzyskania ocen przewidzianych regulaminem studiów i odrębnie określonych dla każdej z tych ocen. Zgodnie z wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji, ocena efektów kształcenia powinna być przeprowadzona w odniesieniu do każdego z przyjętych efektów. Wyraźne jest – z nielicznymi i nieznacznymi odstępstwami – dążenie do spełnienia tego wymogu. W omawianym formularzu zawarte są także informacje na temat formy i warunków zaliczenia przedmiotu oraz literatury podstawowej i zalecanej. Uwzględniony został także bilans punktów ECTS oraz obciążenie i formy pracy studenta.

W kartach opisu poszczególnych przedmiotów określono metody weryfikacji założonych efektów kształcenia. Należy jednak rozróżniać formy końcowego zaliczenia przedmiotu i formy zaliczenia ćwiczeń lub sporadycznie zajęć konwersatoryjnych. W odniesieniu do końcowego zaliczenia przedmiotu z wyjątkiem dwóch – „Geografia polityczna i gospodarcza świata”, gdzie przewidziano egzamin w formie ustnej oraz „Negocjacje międzynarodowe”, gdzie zastosowano oryginalną i godną podkreślenia formę grupowego zaprezentowania umiejętności skutecznej komunikacji i prowadzenia negocjacji – w pozostałych przypadkach przewidziany jest egzamin lub zaliczenie w formie pisemnej, niekiedy z próbą doprecyzowania, że chodzi o test pisemny. W odniesieniu do trzech przedmiotów (Organizacja i technika służby zagranicznej, Decydowanie w stosunkach międzynarodowych, Współczesne konflikty zbrojne) wskazano na „zaliczenie”, jednak bez określenia formy tego zaliczenia. Monotonia formy końcowego zaliczenia przedmiotu z niemalże wyłączną koncentracją na formie pisemnej, uzasadnia obawy o weryfikację przyjętych dla poszczególnych przedmiotów efektów kształcenia, zwłaszcza tych nie tylko w

zakresie wiedzy, ale także umiejętności i kompetencji społecznych. Ważnym zaleceniem ZO jest dążenie do różnicowania form weryfikacji efektów kształcenia przyjętych dla poszczególnych przedmiotów oraz odejście od niemalże wyłącznie stosowanej i często niesprecyzowanej formie pisemnej.

Podstawy do większego optymizmu tworzą metody weryfikacji efektów kształcenia stosowane w czasie ćwiczeń i ich zaliczania, co też potwierdza – o czym w dalszej części raportu – różnorodność prac etapowych. Różnorodność weryfikacji efektów kształcenia przyjętych dla poszczególnych przedmiotów przy zaliczeniach ćwiczeń jest znacznie większa niż w przypadku egzaminów. Deklarowane jest bowiem stosowanie takich metod, jak kolokwia, prezentacje (multimedialne) indywidualne, prezentacje (multimedialne) grupowe, prezentacje wyników w formie ustnej, ocena zaangażowania w dyskusji w czasie zajęć, eseje, zadania wykonywane indywidualnie, zadania wykonywane grupowo, przygotowanie pracy dyplomowej, egzamin dyplomowy. Tak znacząca różnorodność metod weryfikacji umożliwia ocenę osiągnięcia efektów kształcenia przyjętych dla ocenianego kierunku i w zakresie wiedzy, i w zakresie umiejętności, i w zakresie kompetencji społecznych.

Potwierdzeniem różnorodności metod weryfikacji efektów kształcenia przyjętych dla poszczególnych przedmiotów i stosowanych w czasie ćwiczeń jest różnorodność form prac etapowych zaprezentowanych ZO. Wykraczają one znacząco poza formy pisemne, chociaż obejmują i te ostatnie. Do nich należą testy, służące głównie weryfikacji wiedzy, ale i zdolności analitycznych, umiejętności przetwarzania wiedzy. Stosowane są w odniesieniu do licznych przedmiotów (Wstęp do nauki o stosunkach międzynarodowych, Międzynarodowe stosunki polityczne, Decydowanie polityczne w stosunkach międzynarodowych, Stosunki międzynarodowe w regionie Azji i Pacyfiku, itd). Kolejną formą pisemną są zestawy pytań wymagających syntetycznych odpowiedzi oraz eseje. Te ostatnie stosowane są w ramach przedmiotu „System polityczny Rzeczypospolitej Polskiej”, a ich celem jest nie tylko weryfikacja wiedzy, ale i umiejętności jej syntetyzowania. Oryginalną formą pisemną – stosowaną w ramach przedmiotu „Stosunki międzynarodowe w Europie” – jest recenzja przeczytanej książki, będąca rodzajem pracy semestralnej. Zaś w ramach przedmiotu „Organizacje międzynarodowe” studenci przygotowują pracę na zadany temat.

Liczne są formy prac etapowych inne niż pisemne. Do takich należą prezentacje multimedialne stosowane w ramach wielu przedmiotów. W ramach przedmiotu „Negocjacje międzynarodowe” służą one identyfikacji kulturowo uwarunkowanych stylów prowadzenia negocjacji. W ramach przedmiotu „Decydowanie w stosunkach międzynarodowych” stosowane są gry symulacyjne, a ważnym ich celem jest weryfikacja umiejętności pełnienia

roli decydenta. Z kolei w ramach przedmiotu „Protokół dyplomatyczny” formą weryfikacji wiedzy i umiejętności są warsztaty polegające na przygotowaniu w kasynie przyjęcia dyplomatycznego.

Przygotowywanie i obrona prac dyplomowych jest ważnym i wartościowym sposobem weryfikacji kierunkowych efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Prace dyplomowe przygotowywane są w czasie semestrów zimowego i letniego ostatniego roku studiów pierwszego stopnia. Proces dyplomowania został unormowany w wymienianym już „Regulaminie studiów w Akademii Obrony Narodowej” z 2012 roku w oraz w przyjętym przez Radę Wydziału dokumencie *Zasady, kryteria i oceny prac dyplomowych oraz egzaminu dyplomowego w Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Obrony Narodowej*. Ostatni z wymienionych dokumentów – przygotowany z godną podkreślenia starannością – zawiera szczegółowe instrukcje dotyczące wymagań formalnych i merytorycznych pracy dyplomowej. Dokumenty te są dostępne dla studentów. Nie udało się jednak znaleźć na stronie internetowej Wydziału (być może jest) informacji o osobach prowadzących seminarium licencjackie i preferowanej przez nie tematyce przyszłych prac dyplomowych. Semina licencjackie – w przeciwieństwie do przyszłych magisterskich – prowadzą także osoby ze stopniem doktora. Podstawę dla takiego rozwiązania tworzy zapis zawarty w § 55 ust. 4 *Regulaminu studiów w Akademii Obrony Narodowej*. Oznacza to, że nie jest wymagane upoważnienie Rady Wydziału.

Napisane pod kierunkiem promotora prace dyplomowe są recenzowane. Recenzje są przygotowywane z wykorzystaniem ujednoczonego arkusza parametrycznej oceny pracy licencjackiej. Określone zostały przedziały punktacji i odpowiadających im ocen. Stosowana jest następująca skala ocen: niedostateczny, dostateczny, dostateczny plus, dobry, dobry plus, bardzo dobry, celujący. Procedura dyplomowania kończy się egzaminem dyplomowym, służącym weryfikacji wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Skala ocen z egzaminu dyplomowego jest identyczna ze skalą ocen za prace dyplomowe. W czasie egzaminu dyplomowego studenci odpowiadają na 3 pytania, z których każde odrębnie jest oceniane.

W *Regulaminie studiów w Akademii Obrony Narodowej* w § 60 ust. 5, 7 i 8 określono zasady obliczania końcowej oceny ukończenia studiów wpisywanej na dyplomie. Podstawę obliczania tej oceny stanowi: a) średnia arytmetyczna ocen z egzaminów i zaliczeń uzyskanych w całym okresie studiów w proporcji 60%, b) ocena pracy dyplomowej w proporcji 30%, c) ocena egzaminu dyplomowego w proporcji 10%. Przyjęto następujące przedziały ocen: 2,66-3,25 – dostateczny, 3,26-3,75 – dostateczny plus, 3,76-4,25 – dobry,

4,26-4,75 – dobry plus, powyżej 4,75 – bardzo dobry. Zgodnie z wymienionym regulaminem możliwe jest wyróżnienie studenta kończącego studia z bardzo dobrymi wynikami (§ 60 ust. 11). Nie jest jednak jasne, czy oznacza to możliwość uzyskania dyplomu z wyróżnieniem.

Skala odsiewu na ocenianym kierunku w latach od 2011/2012 do 2013/2014, a więc w dotychczasowym okresie kształcenia, jest znacząca. W wymienionym okresie studia łącznie rozpoczęło 245 studentów, zaś je kontynuowało 167. Oznacza to skalę odsiewu na poziomie ponad 31%. Przyczyny odsiewu są zróżnicowane. Znaczna jest liczba osób nie podejmujących studiów, rezygnujących oraz skreślanych z listy studentów z powodu niewystarczających postępów w nauce. Liczba tych ostatnich największa jest w czasie pierwszego roku studiów, a następnie istotnie spada.

Załącznik nr 4. Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

Wymienione w załączniku przykłady prac etapowych umożliwiają osiągnięcie wybranych efektów kształcenia. Przykładowo test z przedmiotu *Wstęp do nauki o stosunkach międzynarodowych* w zakresie wiedzy służy osiągnięciu takich efektów jak znajomość elementarnej terminologii używanej w nauce o stosunkach międzynarodowych czy przyswojenie podstawowej wiedzy o systemach międzynarodowych. Zaś w zakresie umiejętności umożliwia posługiwanie się podstawowymi ujęciami teoretycznymi w nauce o stosunkach międzynarodowych. Z kolei esej z przedmiotu *System polityczny Rzeczypospolitej Polskiej* w zakresie wiedzy umożliwia osiągnięcie takich efektów kształcenia jak rozumienie istoty i funkcjonowania mechanizmów organizacji, czy posiadanie elementarnej wiedzy o różnych rodzajach struktur społecznych. Zaś w zakresie umiejętności umożliwia osiągnięcie takiego efektu jak „umiejętność wyrażania swoich poglądów w formie pisemnej”. Z kolei w zakresie kompetencji społecznych umożliwia osiągnięcie takiego efektu jak odpowiednie określenie priorytetów służących wykonaniu podjętego zadania. Podobnie osiągnięciu założonych efektów służy recenzja wybranej monografii, będąca formą pracy semestralnej w ramach przedmiotu *Stosunki międzynarodowe w Europie*. Umożliwia bowiem osiągnięcie w zakresie wiedzy chociażby takiego efektu jak posiadanie podstawowej wiedzy o systemach międzynarodowych o charakterze politycznym, ekonomicznym i militarnym oraz o potencjałach obronnych państw. Z kolei w zakresie umiejętności umożliwia osiągnięcie chociażby takiego efektu jak posługiwanie się profesjonalnym językiem, a więc siatką pojęciową nauki o stosunkach międzynarodowych. Zaś w zakresie kompetencji społecznych umożliwia osiągnięcie takiego efektu jak rozumienie potrzeby uzupełniania i doskonalenia nabytej wiedzy.

Przegląd losowo wybranych prac dyplomowych na ocenianym kierunku skłania do kilku ocen, wniosków i sugestii. Po pierwsze, tematyka prac jest zgodna z obszarem badawczym nauki o stosunkach międzynarodowych. Oznacza to, że przedmiotem analizy były zjawiska, procesy lub działania o charakterze transgranicznym. W tym kontekście dyskusyjne jest podjęcie w pracach licencjackich na kierunku *stosunki międzynarodowe* takich tematów, jak „Ustrój polityczny Macedonii w świetle obowiązującej konstytucji”, czy „Subkultury w Polsce i ich wpływ na bezpieczeństwo państwa”. Jednakże w przypadku drugiego z wymienionych tematów wskazane jest zapoznanie się z treścią pracy. Po drugie, tematyka prac jest zróżnicowana z uwzględnieniem szerokiego spektrum zjawisk i procesów międzynarodowych, tych politycznych, gospodarczych i społecznych, dotyczących działań państw, organizacji międzynarodowych i podmiotów niepaństwowych. Sformułowania tytułów niektórych prac wydają się być zbyt publicystyczne (np. z użyciem określenia „w świetle”) i niesformułowane z użyciem kategorii nauki o stosunkach międzynarodowych (np. „kraje” zamiast „państwa”). Po trzecie, poziom merytoryczny prac jest znacząco zróżnicowany, chociaż większością wydają się być prace na dobrym poziomie. Po czwarte, znacząco zróżnicowany jest poziom metodologiczny prac. Obok prac o starannie przemyślanych i zastosowanych założeniach metodologicznych, trafiają się takie, w których nie ma wzmianki o przyjętych i zastosowanych założeniach metodologicznych. Zaskakuje to tym bardziej, że w wymienionym wcześniej dokumencie na temat zasad, kryteriów przygotowywania i oceny prac dyplomowych sformułowano wymóg, aby we wstępie określano zastosowane w pracy metody i techniki badawcze. Nie natrafiono – w tych losowo wybranych – na prace, w których ich autorzy odwoływaliby się do szkół myślenia w nauce o stosunkach międzynarodowych czy ukształtowanych konstrukcji badawczych, jak np. koncepcja poziomów analizy, teoria ról międzynarodowych, teoria adaptacji, teoria reżimów międzynarodowych. Po piąte, jednym z najsłabszych elementów kilku z ocenianych prac był wstęp, w którym szczególnie powinna być widoczna praca koncepcyjna wykonana w czasie zajęć seminaryjnych. Zdarzają się prace, w których wstęp był przygotowany wręcz wzorcowo. Jednakże w innych, o ile problem badawczy i cele poznawcze były z reguły jasno określone z akcentem na słowo „z reguły”, to „z reguły” brakowało określenia hipotez badawczych podlegających weryfikacji i zastosowanych metod badawczych. Dość powszechnie występowała ocena stanu literatury i badań. Sugerowane jest stosowanie zalecanego w przyjętym wymienianym dokumencie na temat dyplomowania swoistego rodzaju wzorca wstępu do prac licencjackich. „Wzorzec” ten zdaniem ZO powinien zawierać następujące elementy: 1) sformułowanie problemu badawczego, 2) określenie celu/celów

poznawczych, 3) określenie hipotez podlegających weryfikacji, 4) analizę struktury pracy i treści rozdziałów, 5) analizę stanu literatury i badań, 6) identyfikację zastosowanych metod badawczych. Po szóste, w ocenianych pracach powstałych na kierunku *stosunki międzynarodowe* nie dość powszechnie była wykorzystywana literatura obcojęzyczna. Odwoływanie się do niej powinno stać się „standardem” dla prac powstających na kierunku *stosunki międzynarodowe*. Po siódme, w niektórych pracach zauważalne są elementy języka publicystycznego. Sugerowana jest większa troska o stosowanie w procesie pisania prac dyplomowych siatki pojęciowej właściwej nauce o stosunkach międzynarodowych. Po ósme, większej staranności wymaga opracowywanie struktur prac na poziomie rozdziałów i podrozdziałów, odwoływania się do przyjętych kryteriów, odwoływania się do słów kluczowych użytych w tytułach prac. Zalecana jest bardziej aktywna rola promotorów w wypracowywaniu struktur prac.

4) Monitorowanie karier absolwentów i wykorzystywanie uzyskiwanych wyników do doskonalenia jakości procesu kształcenia

W ocenianej jednostce funkcjonuje system monitorowania losów absolwentów i wykorzystywania uzyskanych wyników do doskonalenia jakości kształcenia na ocenianym kierunku. W systemie tym stosowane są rozwiązania dotyczące Uczelni jako całości. Celem przeprowadzanego badania karier zawodowych absolwentów jest dostosowywanie programów kształcenia do wymagań rynku pracy. Cel ten osiągnąć jest poprzez uzyskiwanie informacji m. in. na temat oceny wyboru ukończonego kierunku, zgodności wykonywanej pracy z wykształceniem, porównywania kompetencji zdobytych w czasie kształcenia z wymaganiami pracodawców, powodów kontynuowania nauki, przyczyn ewentualnego pozostawania bez pracy. Metodą przeprowadzania badań jest analiza statystyczna, a narzędziem ankieta przeprowadzana *on-line*. Do absolwentów uczelni kierowane są dwa rodzaje ankiet. Pierwsza tuż po ukończeniu studiów, zaś druga po 3 i 5 latach od ich ukończenia. ZO udostępniło formularze obu ankiet.

W podnoszeniu jakości kształcenia na ocenianym kierunku uczestniczą interesariusze zewnętrzni. Mają oni jednak specyficzną postać. Są nimi głównie urzędnicy Ministerstwa Obrony Narodowej. Interesariuszami zewnętrznymi są także organizacje pozarządowe oraz fundacje zagraniczne funkcjonujące w Polsce.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego: znacząco

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Oceniana jednostka dla kierunku *stosunki międzynarodowe* przygotowała efekty kształcenia. Są one zgodne z wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji i koncepcją kształcenia na ocenianym kierunku oraz uwzględniają jego specyfikę. Przygotowana koncepcja odwołuje się jednak do dość „konserwatywnego” rozumienia stosunków międzynarodowych. Efekty są dostosowane do stopni kształcenia i profilu ogólnoakademickiego. Są one udostępnione na stronie internetowej Wydziału. Wyzwaniem przed ocenianą jednostką jest jednak nadal wypracowanie własnej tożsamości kształcenia.

2) Efekty kształcenia dla kierunku *stosunki międzynarodowe* zostały przygotowane w sposób zrozumiały i są mierzalne i weryfikowalne.

3) Do weryfikacji przyjętych efektów kształcenia na ocenianym kierunku stosowane jest szerokie spektrum metod. Umożliwiają one ocenę osiągania efektów kierunkowych i przyjętych dla poszczególnych przedmiotów. Jednakże w tym ostatnim przypadku w sylabusach zabrakło wskazania metod weryfikacji dla każdego z przyjętych efektów. Starannie przygotowana została procedura dyplomowania. Metody weryfikacji efektów kształcenia są udostępnione studentom. Istotną słabością jest jednak poziom prac licencjackich, który wymaga poprawy.

4) Oceniana jednostka rozwija system monitorowania karier absolwentów. Brakuje jednak informacji w jaki sposób uzyskana wiedza jest wykorzystywana do doskonalenia jakości procesu kształcenia.

3. Program studiów umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

1) Realizowany program kształcenia umożliwia studentom osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta

Przyjęty i realizowany przez ocenianą jednostkę program kształcenia na studiach pierwszego stopnia kierunku *stosunki międzynarodowe* umożliwia osiągnięcie założonych efektów kształcenia, celów kształcenia i przyjętej struktury kwalifikacji absolwenta. Umożliwia on osiągnięcie efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. W zakresie pierwszej z trzech wymienionych grup efektów kształcenia umożliwia on zdobycie elementarnej wiedzy o miejscu nauki o stosunkach międzynarodowych wśród nauk społecznych i humanistycznych, poznanie podstawowej terminologii, wiedzy o podmiotach stosunków międzynarodowych i wielopłaszczyznowych więziach między nimi, o globalnym systemie stosunków międzynarodowych, procesach jego zmiany i miejscu jednostki w nich, wiedzy o systemach norm i innych mechanizmach

regulacji stosunków międzynarodowych, o procesach regionalnych oraz zdobycie podstawowej wiedzy o teorii i metodologii stosunków międzynarodowych. Znacząco eksponowana jest wiedza z zakresu międzynarodowych stosunków wojskowych.

Możliwe jest także osiągnięcie efektów kształcenia w zakresie umiejętności. Realizowany przez ocenianą jednostkę program kształcenia na ocenianym kierunku umożliwia bowiem interpretację zjawisk międzynarodowych oraz ich analizę także z wykorzystaniem szkół myślenia teoretycznego. Umożliwia on także prognozowanie procesów międzynarodowych, ich analizowanie „na przecięciu” wnętrza państwa i środowiska międzynarodowego, pozyskiwanie i selekcjonowanie niezbędnych informacji, argumentowanie i rozwiązywanie problemów badawczych, przygotowywanie prac pisemnych i znajomość języków obcych. Dyskusyjne jest jednak założenie o możliwości osiągnięcia dla modułu przedmiotów fakultatywnych umiejętności w postaci „potrafi wykonywać zawód dyplomaty”.

Realizowany na studiach pierwszego stopnia program umożliwia także osiągnięcie założonych efektów kształcenia w zakresie kompetencji społecznych. Należy do nich pełnienie różnych ról społecznych w grupach, określanie priorytetów służących realizacji wytyczonych zadań, przekonanie o potrzebie kształcenia ustawicznego oraz przygotowania i przeprowadzenia projektów społecznych. Osiągnięciu wymienionych efektów kształcenia służą ćwiczenia, wykłady i konwersatoria, seminaria, praktyki zawodowe i wymiana w ramach programów międzynarodowych. Ta ostatnia w procesie kształcenia na ocenianym kierunku jest w trakcie rozwijania.

Realizowany program umożliwia także uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta. Umożliwia on bowiem dostęp do wiedzy z zakresu współczesnych stosunków międzynarodowych, ich złożoności i wielopłaszczyznowości oraz zmian we współczesnym świecie. Służą temu treści kształcenia w zakresie poszczególnych przedmiotów oraz łączenie wyników badań prowadzonych przez zatrudnionych nauczycieli akademickich z procesem dydaktycznym. W konsekwencji możliwe jest zakładane przygotowanie do pracy w instytucjach państwowych lub samorządowych, uczestniczących w stosunkach międzynarodowych, nie wspominając o instytucjach międzynarodowych oraz korporacjach transnarodowych. Ważnym elementem osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia jest możliwość udziału w programach wymiany międzynarodowej. O ile jednak udział w tych programach studentów Wydziału jest relatywnie znaczący, to udział studentów ocenianego kierunku jest skromny, ale wzrastający.

Ważnym elementem studiów na kierunku *stosunki międzynarodowe* i osiągnięcia założonych efektów kształcenia jest znajomość języków obcych. Na ocenianym kierunku studenci mają możliwość uczenia się języka angielskiego w liczbie 120 godzin oraz drugiego języka obcego w liczbie 90 godzin. Zajęcia te – obok kompetencji w zakresie języka angielskiego – umożliwiają także osiągnięcie wielu efektów kształcenia, jak chociażby dostęp do najnowszej wiedzy z zakresu współczesnych stosunków międzynarodowych. Umożliwiają one także osiągnięcie kilku elementów zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta, jak chociażby funkcjonowanie w instytucjach uczestniczących w obrocie międzynarodowym. Istotną słabością nauczania języków obcych na ocenianym kierunku jest jednak brak oferty zajęć kursowych lub fakultatywnych prowadzonych w językach obcych. Zalecane jest jak najszybsze wprowadzenie takich zajęć do oferty dydaktycznej.

Program kształcenia na studiach pierwszego stopnia na ocenianym kierunku umożliwia indywidualizację kształcenia, ale jednak z ograniczeniami. Z jednej strony, możliwe jest studiowanie w trybie indywidualnej organizacji lub indywidualnego toku studiów. Możliwa jest indywidualna lub grupowa opieka naukowa. Z drugiej strony, studenci mają możliwość indywidualizacji treści kształcenia, chociaż z ograniczeniami. Zgodnie z przedstawionym wykazem w grupie przedmiotów fakultatywnych wymieniona jest liczba 26 takich przedmiotów. Zaś zgodnie z programem kształcenia w czasie studiów w okresie od drugiego do szóstego semestru studenci zobowiązani są do zaliczenia 13 przedmiotów fakultatywnych. Nie można jednak zapominać, że studenci zostali pozbawieni możliwości wyboru specjalności, a mieli taką możliwość. Specjalności oferowane są w rozpoczętym w roku akademickim 2014/2015 programie kształcenia na studiach drugiego stopnia. Wskazane jest zaproponowanie specjalności także studentom studiów pierwszego stopnia. Zwiększy to możliwość indywidualizacji treści kształcenia.

Ważnym elementem programu kształcenia i osiągnięcia założonych efektów kształcenia są praktyki studenckie realizowane w liczbie 120 godzin i będące elementem zaliczenia czwartego roku studiów. Zasadnie uznawane są one za integralną część procesu kształcenia. Przygotowują do przyszłej pracy zawodowej, a w czasie studiów służą zdobywaniu nowej wiedzy oraz nabywaniu umiejętności i kompetencji społecznych określonych w efektach kształcenia. Należy podkreślić, że w ocenianej jednostce funkcjonują „systemowe”, dotyczące Uczelni jako całości, rozwiązania w sprawie praktyk studenckich. Wśród przyjętych przez uczelnię regulacji jest Zarządzenie Rektora z dnia 26 lutego 2008 roku w sprawie zasad organizacji praktyk studenckich oraz Regulamin Studiów Akademii Obrony Narodowej, zatwierdzony przez Senat 21 marca 2012 roku. W dokumentach tych szczegółowo określono

cele praktyk, ich organizację, zasady określania instytucji, w której praktyka jest przeprowadzana, obowiązki odbywającego praktykę oraz zasady jej zaliczania.

Na osobne podkreślenie zasługuje fakt, że oceniana jednostka na ocenianym kierunku podejmuje działania na rzecz tworzenia studentom dogodnych warunków do odbywania praktyk. ZO przedłożone zostały do wglądu porozumienia z siedmioma instytucjami, w których studenci także ocenianego kierunku mogą realizować praktyki. Należy podkreślić, że stroną tych umów jest Akademia Obrony Narodowej, a praktyki mogą w nich realizować studenci tej Uczelni jako całości, ale jednak w zdecydowanej większości z nich mogą to być studenci ocenianego kierunku. Do instytucji takich należy m. in. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Oriflame Poland Sp. z o.o, Enter Air sp. z o.o., Nadwiślański Oddział Straży Granicznej. Obok tego studenci realizują praktyki w takich instytucjach jak: ministerstwa, organy administracji rządowej i samorządowej, policja, Straż Graniczna, organizacje pozarządowe, organizacje międzynarodowe, działy współpracy międzynarodowej w przedsiębiorstwach, instytucje Unii Europejskiej oraz inne europejskie organizacje międzynarodowe i ich oddziały, firmy konsultingowe, media (prasa, telewizja, radio), placówki kulturalne. Uwagę zwraca różnorodność instytucji uczestniczących w stosunkach międzynarodowych, w których studenci ocenianego kierunku mogą realizować praktyki.

Organizacja procesu kształcenia w ocenianej jednostce, przyjęte formy jego realizacji zdaniem ZO nie tworzą podstaw do krytycznych ocen. Są adekwatne dla ocenianego kierunku, dostosowane do ogólnoakademickiego profilu studiów. Umożliwiają także osiągnięcie założonych efektów kształcenia.

Za prawidłową należy uznać sekwencję układu przedmiotów i treści kształcenia. Wyraźnie widoczne jest przechodzenie od treści kształcenia o charakterze podstawowym, ogólnym i przechodzenie do szczegółowych treści kształcenia. Rozwiązania te są podporządkowane osiągnięciu przyjętych efektów kształcenia.

Studia pierwszego stopnia trwają sześć semestrów. Przyjęty okres kształcenia jest wystarczający do osiągnięcia przyjętych efektów kształcenia.

Liczba punktów ECTS została przypisana do programu kształcenia i do poszczególnych przedmiotów odzwierciedla nakład czasu pracy studenta niezbędny do osiągnięcia przyjętych efektów kształcenia przy założeniu, że roczny, godzinowy wymiar nakładu pracy studenta niezbędny do osiągnięcia tych efektów wynosi 60 ECTS. Liczba punktów ECTS dla studiów pierwszego stopnia wynosi więc 180. Spełniony jest określony w rozporządzeniu MNiSzW z dnia 5 października 2011 roku w sprawie warunków prowadzenia studiów wymóg, aby liczba punktów przypadających na zajęcia do wyboru wynosiła

minimum 30% ogólnej liczby punktów ECTS określonej dla całego programu kształcenia. Na ocenianym kierunku liczba ta jest przekroczona.

2) Zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne tworzą spójną całość

Należy wyraźnie podkreślić, że przyjęte efekty kształcenia dla ocenianego kierunku, treści kształcenia w ramach poszczególnych przedmiotów, formy ich prowadzenia oraz stosowane metody dydaktyczne tworzą spójną, przemyślaną całość. Wyraźnie widoczna jest różnorodność form organizacji procesu dydaktycznego. Obok wykładów są to ćwiczenia, konwersatoria, przedmioty obowiązkowe, przedmioty fakultatywne. Należy także uwzględnić praktyki. Analiza sylabusów wskazuje na różnorodność stosowanych metod dydaktycznych. Należą do nich – obok uczestniczenia w wykładach – formy aktywizujące studentów, takie jak dyskusje, wystąpienia w postaci prezentacji referatów, prezentacje multimedialne, eseje, zadania wykonywane indywidualnie i grupowo. Wyraźnie widoczna jest korelacja treści kształcenia, form zajęć i metod dydaktycznych oraz preferencje dla aktywizujących form organizacji procesu dydaktycznego, takich jak ćwiczenia. Liczba godzin ćwiczeń jest znacząco większa niż liczba godzin wykładów.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego: w pełni (moja ocena to: znacząco)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Przyjęty program kształcenia umożliwia studentom osiągnięcie każdego z założonych efektów kształcenia i ich celów na ocenianym kierunku; umożliwia także osiągnięcie założonej struktury kwalifikacji absolwenta. Przemyślenia wymaga jednak brak oferty specjalności oraz zajęć w językach obcych.

2) Przyjęte dla ocenianego kierunku efekty kształcenia, treści kształcenia w ramach poszczególnych przedmiotów i specjalności, formy zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne tworzą spójną przemyślaną całość.

4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zagwarantowania realizacji celów edukacyjnych programu studiów

1) Liczba pracowników naukowo-dydaktycznych i struktura ich kwalifikacji umożliwiają osiągnięcie założonych celów kształcenia i efektów realizacji danego programu.

Na kierunku *Stosunki międzynarodowe* zajęcia dydaktyczne prowadzi osiemdziesięciu dwóch nauczycieli akademickich. Reprezentują oni szerokie spektrum dyscyplin naukowych

od przedstawicieli nauk o polityce, prawa, nauk o bezpieczeństwie, ekonomii, historii poprzez reprezentantów geografii, socjologii po przedstawicieli filologii i wychowania fizycznego. Ich liczba oraz struktura posiadanych przez nich kwalifikacji umożliwiają osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia.

2) *Dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry, zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe, są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia; na kierunkach o profilu praktycznym w procesie kształcenia uczestniczą nauczyciele z doświadczeniem praktycznym, związanym z danym kierunkiem studiów.*

Zgodnie z Raportem samooceny, do minimum kadrowego kierunku *stosunki międzynarodowe* Uczelnia zgłosiła szesnastu nauczycieli akademickich, w tym siedmiu w grupie samodzielnych nauczycieli akademickich oraz dziewięciu w grupie nauczycieli ze stopniem naukowym doktora. ZO przeprowadził ocenę spełnienia wymagań dotyczących minimum kadrowego na podstawie przesłanej dokumentacji, dokumentów przedstawionych podczas wizytacji i rozmów przeprowadzonych z Władzami Wydziału. W ocenie uwzględniono w szczególności posiadane stopnie naukowe i specjalizację naukową, dorobek, w tym zwłaszcza publikacyjny. Sprawdzono również obciążenia dydaktyczne w bieżącym roku akademickim oraz złożone oświadczenia o wliczeniu do minimum kadrowego.

We wszystkich teczkach osobowych znajdują się dokumenty potwierdzające uzyskanie stopni naukowych. Umowy o pracę oraz akty mianowania zawierają wymagane prawem elementy.

W wyniku weryfikacji teczek osobowych, a w szczególności oświadczeń o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego ocenianego kierunku stwierdzono, iż wszystkie osoby zgłoszone do minimum kadrowego spełniają warunki określone w art. 112a ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.).

Analiza obciążenia nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe pozwala na stwierdzenie, że spełnione są warunki określone w § 13 ust. 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1370), który stanowi, iż nauczyciel akademicki może być wliczony do minimum kadrowego w danym roku akademickim, jeżeli prowadzi na danym kierunku studiów zajęcia dydaktyczne w wymiarze co najmniej 30 godzin zajęć dydaktycznych, w przypadku samodzielnych nauczycieli akademickich i co najmniej 60 godzin zajęć dydaktycznych, w przypadku nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora.

Uczelnia przy obsadzie zajęć kieruje się kompetencjami pracowników w zakresie dziedzin i poszczególnych dyscyplin naukowych. Występuje zgodność pomiędzy wykazanymi przedmiotami, obsadą zajęć i kompetencjami kadry

3) Jednostka prowadzi politykę kadrową sprzyjającą podnoszeniu kwalifikacji i zapewnia pracownikom warunki rozwoju naukowego i dydaktycznego, w tym także przez wymianę z uczelniami i jednostkami naukowo-badawczymi w kraju i za granicą.

Liczba oraz struktura posiadanych przez nich kwalifikacji umożliwiają osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia.

Załącznik nr 5 - Nauczyciele akademicy realizujący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, w tym stanowiący minimum kadrowe. Cz. I. Nauczyciele akademicy stanowiący minimum kadrowe. Cz. II. Pozostali nauczyciele akademicy

ocena czy dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia, oraz czy na kierunkach o profilu praktycznym w procesie kształcenia uczestniczą nauczyciele z doświadczeniem praktycznym, związanym z danym kierunkiem studiów. Jednoznaczna ocena spełnienia wymagań dotyczących minimum kadrowego dla ocenianego kierunku, poziomu i profilu kształcenia;

Analiza dorobku naukowego i kwalifikacji dydaktycznych kadry pozwala stwierdzić, że w przypadku 1 osoby z grona pracowników samodzielnych oraz 2 osób z grupy nauczycieli posiadających stopień naukowy doktora posiadany dorobek naukowy nie odpowiada zadeklarowanym w Raporcie samooceny efektom kształcenia. W pozostałych przypadkach jest zgodność obszarów nauki, dziedzin i dyscyplin naukowych nauczycieli akademickich z prowadzonymi zajęciami i zakładanymi efektami kształcenia. Wskazane niezaliczenie do minimum kadrowego, wobec zgłoszenia większej niż wymagana liczby osób, nie rzutuje negatywnie na ocenę minimum kadrowego.

ocena stabilności minimum kadrowego (częstotliwości zmian jego składu);

Do minimum kadrowego podano siedmiu samodzielnych pracowników nauki (ze stopniem doktora habilitowanego lub tytułem profesora) i dziewięciu niesamodzielnych (ze stopniem doktora). Analiza dokumentacji związanej z osobami wskazanymi do minimum kadrowego wykazuje zaistniałe zmiany w polityce kadrowej. Na przestrzeni ostatnich trzech lat zatrudniono na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy osiem osób – w 2012 jedną osobę ze stopniem doktora, w 2013 r. – trzy osoby ze stopniem doktora i jedną ze stopniem doktora habilitowanego, w 2014 r. – dwie osoby ze stopniem doktora i jedną ze

stopniem doktora habilitowanego. Większość z nich to przedstawiciele nauk o polityce (pięć osób). Widoczna jest także zmiana pokoleniowa – cztery osoby z zatrudnianych w omawianym okresie są poniżej czterdziestego roku życia. Dokonujące się przemiany związane są z dostosowaniem ocenianej jednostki do spełniania wymogów stawianych kierunkowi i powinny korzystnie wpłynąć na jego dalszy rozwój i stabilność minimum kadrowego.

ocena spełnienia wymagań dotyczących relacji między liczbą nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe a liczbą studentów ocenianego kierunku studiów;

Stosunek liczby nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe do liczby studentów kierunku spełnia wymagania § 17 ust. 1 pkt. 4 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1370). **Wynosi on 1: 12 przy obowiązującym na wizytowanym kierunku nie mniejszym niż 1 : 160.**

ocena prawidłowości obsady zajęć dydaktycznych z poszczególnych przedmiotów: ocena zgodności obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych reprezentowanych przez poszczególnych nauczycieli akademickich (w przypadku profilu praktycznego - ich doświadczenia zawodowego), ze szczegółowymi efektami kształcenia dla poszczególnych przedmiotów/modułów. W przypadku prowadzenia kształcenia na odległość: ocena przygotowania nauczycieli akademickich do realizacji zajęć dydaktycznych w tej formie;

Załącznik nr 6 - Informacja o hospитowanych zajęciach i ich ocena

Przeprowadzone w trakcie wizytacji hospitacje zajęć dydaktycznych potwierdziły ich odpowiedni poziom pod względem merytorycznym i organizacyjnym. Zajęcia odbywają się zgodnie z programem i realizują założone cele. Zachowana jest dyscyplina czasowa podczas zajęć. Prowadzący realizują materiał w oparciu o aktualną literaturę przedmiotu. W procesie dydaktycznym obok tradycyjnych metod przekazu wykorzystywane są środki audiowizualne.

ocena prowadzonej polityki kadrowej i jej spójności z założeniami rozwoju ocenianego kierunku studiów; procedur i kryteriów doboru oraz weryfikacji nauczycieli akademickich

prowadzących zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, ich przejrzystości i upowszechnienia;

Dobór kadry jest wypadkową możliwości Uczelni, tj. wykorzystania istniejących zasobów kadrowych, jak i pozyskiwania nowych pracowników. Widoczna jest ewolucja polityki kadrowej mająca na celu zwiększenie liczby młodych osób mających kwalifikacje naukowe związane z ocenianym kierunkiem. Daje to szansę na budowę stabilnych i długoterminowych zasad współpracy zespołu naukowo-dydaktycznego. Procedury doboru i oceny kadry są prawidłowe. Zatrudnianie osób na stanowiska odbywa się w drodze konkursów. Ogłoszenia informacji konkursowych oraz procedura konkursowa nie budzą zastrzeżeń. Na Uczelni funkcjonuje transparentny system oceny pracowników.

Ocena systemu wspierania rozwoju kadry naukowo-dydaktycznej, w tym poprzez zapewnienie warunków do rozwoju naukowego i umiejętności dydaktycznych (urlopy naukowe, stypendia, staże, wymianę z uczelniami i jednostkami naukowo-badawczymi w kraju i za granicą), oraz ocena jego efektywności;

Istotnym elementem systemu wspierania rozwoju kadry naukowo-dydaktycznej jest finansowanie badań naukowych (zarówno w ramach pozyskanych projektów realizowanych z programów Narodowego Centrum Nauki oraz Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, jak i w ramach środków otrzymywanych z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, w szczególności dotacji na działalność statutową). Widoczne jest znaczące wsparcie dla rozwoju młodych pracowników, m.in. poprzez finansowanie ich projektów badawczych. Szczegółowe procedury zawiera *Regulamin konkursu na wylanianie i finansowanie zadań badawczych polegających na prowadzeniu badań naukowych lub prac rozwojowych oraz zadań z nimi związanych, służących rozwojowi młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich* (przyjęty uchwałą Rady WBN z 25 stycznia 2011 r.).

Kolejnymi elementami systemu wspierania rozwoju kadry jest finansowanie wyjazdów naukowych (krajowych i zagranicznych – Uczelnia ma dwadzieścia jeden umów podpisanych z zagranicznymi uczelniami), udzielanie urlopów naukowych, zapewnianie oraz pokrywanie przez Uczelnię kosztów przewodów doktorskich oraz postępowań habilitacyjnych i profesorskich. W ostatnich pięciu latach siedmiu pracowników prowadzących zajęcia dydaktyczne na kierunku *stosunki międzynarodowe* uzyskało stopień doktora, piętnastu stopień doktora habilitowanego i tytuły profesora.

opinie prezentowane przez nauczycieli akademickich podczas spotkania z zespołem oceniającym, perspektywy rozwoju kierunku i ograniczenia w kontekście misji i strategii;

Podczas spotkania nauczycieli akademickich z ZO widoczne było znaczne zaangażowanie pracowników w działania na rzecz Uczelni. Wskazywano na przychylną atmosferę panującą na Uczelni dotyczącą spraw związanych z rozwojem naukowym. Podkreślano znaczenie zapewnienia finansowania przez Uczelnię możliwości rozwoju naukowego i kontaktów z ośrodkami naukowymi w kraju i zagranicą. Mówiono o dużym wsparciu dla młodej kadry naukowej. W ramach spotkania podkreślano pozytywne znaczenie zróżnicowania kadry i umiejętne wykorzystanie zarówno wojskowych jak i cywilnych doświadczeń w procesach badawczych i dydaktycznych. Podnoszono kwestie, jakie stwarza nadawanie programowi kierunku indywidualnych cech związanych z potencjałem wojskowym. Zaznaczano, że problematyka bezpieczeństwa sytuuje się w obszarze stosunków międzynarodowych dając tym samym szansę na pogodzenie interesów wojskowych i cywilnych. Uznawano, iż budowanie tożsamości kierunku *stosunki międzynarodowe* jest procesem długotrwałym, jednak zakorzenionym w Uczelni od lat (m.in. dzięki wcześniej prowadzonej tu *europaistyce*). Na spotkaniu z nauczycielami akademickimi zaznaczano pozytywny wpływ usytuowania Uczelni na zwiększone możliwości związane z uczestnictwem w różnego rodzaju spotkaniach naukowych, jakie mają miejsce w Warszawie i dużą dostępnością osób znaczących dla potrzeb naukowych i dydaktycznych Uczelni. Na zebraniu wyrażano także zaniepokojenie związane z uwidaczniającymi się zmianami wynikającymi ze zmniejszania się liczby i poziomu studiujących a ujawniającymi się w dylemacie: jak dostosować wysoką jakość kształcenia do obniżonych możliwości kandydatów na studia.

w przypadku kolejnej oceny jakości kształcenia na danym kierunku studiów należy ocenić zmiany, ich wpływ na osiągnięte efekty i jakość kształcenia, odnieść się do stopnia realizacji zaleceń sformułowanych poprzednio lub efektów działań naprawczych.

Nie dotyczy

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Liczba i struktura kwalifikacji osób prowadzących zajęcia odpowiada potrzebom realizacji zakładanych efektów kształcenia.

2) Dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia.

3) Uczelnia wspiera rozwój kadry naukowo-dydaktycznej.

5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Kształcenie na kierunku *stosunki międzynarodowe* odbywa się w budynkach należących do Uczelni, zlokalizowanych na terenie zabytkowego kampusu pełniących zarówno funkcje dydaktyczne, jak i ogólnospołeczne. Baza dydaktyczna Wydziału składa się z pięciu obiektów dydaktycznych i administracyjnych oznaczonych w systemie informacyjnym Uczelni numerami 25, 15, 14, 56 i 101.

Wydział dysponuje łącznie ponad pięcioma tysiącami miejsc w aulach, salach do ćwiczeń, laboratoriach i salach komputerowych. Wszystkie sale wykładowe zostały wyposażone w ekrany oraz rzutniki multimedialne o wysokiej rozdzielczości, zapewniające wysoką jakość obrazu prezentacji eksponowanych w ramach wykładu oraz ćwiczeń i seminariów. Część sal wykładowych została także wyposażona w sprzęt nagłaśniający i mikrofony. Przeprowadzono kapitalny remont auli im. Charlesa de Gaulle'a, (nr 320) posiadającej 300 miejsc siedzących i pełne wyposażenie audiowizualne z nowoczesnymi urządzeniami sterującymi zapewniającymi wysokie parametry bezpieczeństwa. W budynku edukacyjno-administracyjnym (nr 25) oprócz auli im. Charlesa de Gaulle'a, znajduje się 29 sal wykładowych, w tym 13 mogących pomieścić do 30 studentów, 6 o pojemności do 50 studentów, 4 sale dla 50 – 70 studentów i 6 sal dla grup powyżej 70 osób. W budynku „25” znajduje się Dziekanat Wydziału. Na korytarzach budynku znajdują się tablice ogłoszeń, na których zamieszczane są informacje dotyczące procesu kształcenia. Znajdują się tam również informacje dotyczące godzin dyżurów dziekanów i pracowników dziekanatu.

Do celów dydaktycznych Wydział wykorzystuje również zmodernizowany budynek nr 56. Został on wyposażony w urządzenia audiowizualne, służące usprawnieniu procesu dydaktycznego. 15 sal wykładowych (pozwalających na prowadzenie zajęć dla 30 – 70 studentów) wyposażono w ekrany oraz rzutniki multimedialne o wysokiej rozdzielczości. Do budynku „56” przylega nowoczesna aula – sala widowiskowa, dysponująca 426 miejscami siedzącymi. Jest ona klimatyzowana i posiada w pełni profesjonalne zaplecze służące organizacji konferencji i kongresów międzynarodowych.

Do celów dydaktycznych wykorzystywane są sale wykładowe w budynku „101”, w którym znajduje się 19 sal wykładowych i 2 aule oraz w budynku „22”, gdzie jest 19 sal dydaktycznych i 1 aula. W budynku „94” Wydział wykorzystuje 7 sal dydaktycznych, natomiast w budynku „14” – w którym znajduje się biblioteka oraz część internatowa, znajduje się 1 aula, wykorzystywana do celów seminaryjnych oraz spotkań okolicznościowych. Dwie sale wykładowe, pozwalające prowadzić zajęcia w grupach 35 i 105 studentów znajdują się w budynku nr 112.

Po zmianie charakteru Uczelni z typowo wojskowej na cywilno-wojskową prowadzona jest modernizacja bazy lokalowej, w tym także w zakresie dostosowywania obiektów dla potrzeb osób niepełnosprawnych. Dotyczy to m.in. budynku „25” w którym zamontowano platformę umożliwiającą transport osób niepełnosprawnych na poziom parteru.

Uczelnia dysponuje dwoma internatami (dla 1 000 studentów), bufetami oraz restauracją (dla 500 gości), hotelem i kawiarnią. W budynku „25” dla potrzeb studenckich zlokalizowano punkt ksero połączony ze sklepikiem z artykułami biurowymi oraz spożywczymi, a w części parterowej znajduje się bar zapewniający posiłki w szerokim asortymencie.

Biblioteka Główna AON zatrudnia 27 pracowników. Powstała w 1990 r. z połączenia księgozbiorów Biblioteki Głównej Akademii Sztabu Generalnego WP, Biblioteki Centrum Doskonalenia Oficerów i Biblioteki Naukowej Wojskowej Akademii Politycznej. W chwili obecnej Biblioteka Główna AON obsługuje ok.10 tys. czytelników.

Struktura organizacyjno-użytkowa Biblioteki:

- Dział Udostępniania (Wypożyczalnia i Czytelnia)
- Ośrodek Informacji Naukowej i Bibliograficznej
- Dział Gromadzenia i Retrokonwersji Zbiorów
- Archiwum
- Dział Informatyzacji i Digitalizacji
- Czytelnia internetowa

Biblioteka Główna AON posiada zbiór ponad 840 000 woluminów, 350 starodruków, 20 000 woluminów czasopism. Księgozbiór Biblioteki został w ostatnim czasie w pełni z informatyzowany, umożliwiając czytelnikom możliwość internetowego zapoznania się ze zbiorami, w tym pozycjami nowozakupionymi. Na księgozbiór Biblioteki składa się piśmiennictwo polskie i obcojęzyczne z zakresu: nauk o obronności i bezpieczeństwie, min.: polityki międzynarodowej, rodzajów sił zbrojnych, sztuki wojennej, strategii i taktyki, historii

wojen i wojskowości, logistyki (ekonomiki i gospodarki wojskowej), organizacji i zarządzania oraz marketingu, a także kompendia obejmujące swoim zakresem nauki humanistyczne.

Biblioteka realizuje bieżącą prenumeratę 153 tytułów fachowych pism periodycznych (w tym na potrzeby kierunku *stosunki międzynarodowe* 30 tytułów). W czytelni jest dostęp do Internetu, a 20 stanowisk zapewnia możliwość podłączenia laptopów i korzystania z publikacji w wersji elektronicznej. Biblioteka wdraża system SOWA-2 SQL. Biblioteka posiada dostęp do elektronicznej bazy czasopism i książek elektronicznych EBSCO Publishing oraz zbiorów Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, Biblioteki Narodowej i Centralnej Biblioteki Wojskowej. Obecnie przeprowadzany jest proces digitalizacji zbiorów.

W zakresie nauk stanowiących merytoryczną bazę kierunku *stosunki międzynarodowe* (polityka międzynarodowa, bezpieczeństwo międzynarodowe, prawo międzynarodowe, międzynarodowe stosunki gospodarcze, umowy międzynarodowe, współpraca gospodarcza, organizacje międzynarodowe, polityka wojskowa), zgromadzonych zostało około 1200 tytułów (w tym ok. 300 podręczników i prac o podobnym charakterze). Księgozbiór ten jest sukcesywnie powiększany.

W ramach Biblioteki Głównej działa pracownia internetowa oraz Ośrodek Naukowej Informacji Wojskowej i Bibliograficznej. Uczelnia zakupiła dostęp do katalogu IBUK PWN. Dostępne są 163 pozycje po zarejestrowaniu (rejestracja samodzielna, jednorazowa) na stronie libra.ibuk.pl z komputerów uczelnianych. Biblioteka Główna AON otrzymała licencję na rok 2014, do baz EBSCO (siedem baz pełnotekstowych, pięć bibliograficznych).

Infrastruktura dydaktyczna jest przystosowana (z nielicznymi zastrzeżeniami) do potrzeb studentów niepełnosprawnych.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego:

Baza materialna może zostać oceniona bardzo dobrze. Budynek wykorzystywany na cele dydaktyczne spełniają wymagane standardy. Z punktu widzenia realizacji zamierzonych celów dydaktycznych na ocenianym kierunku studiów, infrastruktura materialna w postaci sal dydaktycznych i ich wyposażenia, biblioteki i jej wyposażenia, infrastruktury technicznej, dostępu do Internetu, specjalistycznych baz danych, pozwala je realizować w pełni. Stosunki własnościowe nieruchomości gwarantują stabilność bazy materialnej. Infrastruktura dydaktyczna jest przystosowana (z nielicznymi zastrzeżeniami) do potrzeb studentów niepełnosprawnych.

6. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów

Nie dotyczy – ocena kierunku odnosi się do wyłącznie studiów prowadzonych na I stopniu

7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię

1) Zasady i procedury rekrutacji studentów są przejrzyste, uwzględniają zasadę równych szans i zapewniają właściwą selekcję kandydatów na dany kierunek studiów

Rekrutacja na oceniany kierunek prowadzona jest na podstawie wyników z matury z dwóch przedmiotów wybranych przez studenta z grupy punktowanych, którą tworzą: historia, geografia, wiedza o społeczeństwie i filozofia, a także z języka obcego nowożytnego. Kandydaci przyjmowani są na podstawie rankingu. Przewidziane są też procedury przeliczania wyniku punktowego dla kandydatów *posiadających starą maturę*. Rekrutacja prowadzona jest w systemie elektronicznym.

2) system oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, zawiera standardowe wymagania i zapewnia przejrzystość oraz obiektywizm formułowania ocen

Na system oceny osiągnięć studentów składają się prace etapowe, aktywność na zajęciach, egzaminy i zaliczenia przedmiotów oraz zaliczenie praktyk. Ocena dokonywana jest w oparciu o skalę ocen ustanowioną jednolicie dla całej Uczelni w Regulaminie studiów. Wymagania na poszczególne oceny z danego przedmiotu ustala prowadzący nauczyciel akademicki i opisuje w sylabusie w taki sposób, iż należy ocenić, że wymagania te są wystandaryzowane, przejrzyste oraz obiektywne. Na końcowy wynik ze studiów składa się z wagą 0.6 średnia arytmetyczna ocen z całego toku studiów, ocena z pracy dyplomowej pomnożona przez wagę 0.3 oraz ocena z egzaminu dyplomowego z wagą 0.1. Uwzględnienie wszystkich tych trzech komponentów pozwala – w opinii studentów – na kompleksową ocenę poziomu osiągnięcia efektów kształcenia i ma charakter motywujący.

3) struktura i organizacja programu ocenianego kierunku studiów sprzyja krajowej i międzynarodowej mobilności studentów

W programie kształcenia przewidziane są dwa języki obce nowożytne – język angielski w wymiarze 120 godzin oraz drugi język do wyboru w wymiarze 90 godzin. Studenci nie zgłosili zastrzeżeń do poziomu lektoratów. Mają więc możliwość osiągnięcia efektów kształcenia w zakresie posługiwania się językiem obcym, które warunkują możliwość udziału w stypendiach zagranicznych. W ofercie dydaktycznej jednostki są

moduły zajęć dla studentów przyjeżdżających na program Erasmus, a obecnie Erasmus+ i mogą w nich uczestniczyć również studenci AON-u, jednak rozwiązanie to nie cieszy się wśród nich zainteresowaniem. Jednostka ma podpisane umowy z licznymi zagranicznymi uczelniami w ramach programu Erasmus, obecnie Erasmus+, oraz umowy bilateralne z uczelniami nie tylko wojskowymi. Jednostka zapewnia studentom również informację o swojej ofercie w zakresie mobilności, poprzez stronę internetową, spotkania podczas zajęć i w akademikach, umieszczenie informacji o programie Erasmus w e-learningowym kursie wprowadzającym dla studentów I roku, współpracę z organizacją European Student Network. Mimo tego, jak wynika z Raportu samooceny, niewielu studentów ocenianego kierunku korzysta z tej oferty.

4) *system pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów oraz skutecznemu osiągnięciu założonych efektów kształcenia*

Pomoc naukowa dla studentów ocenianego kierunku realizowana jest w dwóch formach. Pierwszą stanowi opieka promotorów nad dyplomantami. Studenci obecni na spotkaniu z ZO mieli za sobą dopiero pierwsze doświadczenia z promotorami, ale dotychczasową współpracę ocenili pozytywnie. Opiekunowie są dla nich pomocni w kwestii wyboru literatury i doprecyzowania tematu pracy. Drugi rodzaj wsparcia naukowego oferują studentom opiekunowie kół naukowych. Członkowie kół ocenili tę współpracę bardzo pozytywnie, a pracę opiekunów jako inspirującą do rozwoju naukowego oraz pomocną w kwestiach organizacyjnych.

Oceniając pomoc dydaktyczną w pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na informację o procesie kształcenia. Studenci ocenianego kierunku mają do niej pełny dostęp. Wszelkie niezbędne informacje dotyczące realizowania i zaliczania poszczególnych przedmiotów są ogłaszane na pierwszych zajęciach przez nauczycieli akademickich oraz zamieszczone w sylabusach dostępnych w portalu Wirtualna Uczelnia. Nauczyciele akademicy odbywają regularne konsultacje, a studenci mogą się z nimi kontaktować również drogą elektroniczną, a w szczególnych wypadkach nawet telefonicznie. Organizację procesu kształcenia studenci ocenili pozytywnie.

Zalecane materiały dydaktyczne są – zdaniem studentów – przydatne do opanowania wiedzy i umiejętności oraz zaliczenia przedmiotu, a więc tym samym do realizacji zakładanych efektów kształcenia. Studenci nie mają zastrzeżeń do harmonogramu. Problem nie dotyczył jednak wszystkich obecnych. Studenci nie zgłosili natomiast zastrzeżeń do systemu rozpatrywania podań, skarg i wniosków przez właściwe organy.

Powszechnie były natomiast – zdaniem studentów – problemy z załatwieniem sprawy z zakresu pomocy materialnej. Przez większą część okresu przyjmowania wniosków przed biurem ustawiały się ogromne kolejki (co ZO zaobserwował również w dniu wizytacji), studenci przyjeżdżali w godzinach wczesnoporannych, np. 5:00, 6:00 rano i oczekiwali w kolejce. Około 8 rano administracja ogłaszała, że nowe osoby już nie powinny się ustawiać, gdyż nie zostaną obsłużone danego dnia. Pod koniec terminu pracownikom pomagali członkowie Samorządu Studentów, ale i to nie do końca pozwoliło uniknąć kolejek. Należy jednak zaznaczyć, że zaistniała sytuacja wynika po części z niewydolności administracji, ale po części również z tego, iż studenci przychodzą z pustymi wnioskami i pracownicy biura pomagając im je uzupełnić muszą czekać nawet na wpisanie podstawowych danych osobowych. Ważnym czynnikiem, który przyczynił się do tej niewydolności systemu, było zbyt późne przyjęcie znowelizowanego *Regulaminu pomocy materialnej dla studentów Akademii Obrony Narodowej – Zarządzenie Rektora-Komendanta AON* w tej sprawie weszło w życie dopiero 9 października 2014 r., co należy ocenić negatywnie. Nastąpiło to zbyt późno i Uczelnia nie zdążyła przygotować na to ani studentów, ani pracowników.

Zgodnie z powołanym wyżej Regulaminem organem właściwym do przyznawania świadczeń pomocy materialnej jest Wydziałowa Komisja Stypendialna lub Rektorska Komisja Stypendialna – w zakresie stypendium Rektora dla najlepszych studentów. Od decyzji tych organów przysługuje prawo odwołania odpowiednio do Odwoławczej Komisji Stypendialnej lub Rektorskiej Odwoławczej Komisji Stypendialnej. Zarówno Regulamin, jak i wysokość dochodu netto na członka rodziny uprawniająca do otrzymania stypendium socjalnego oraz podział dotacji dokonywane są z udziałem przedstawicieli Samorządu Studentów, co w dokumentach znajduje odzwierciedlenie w postaci adnotacji z pieczętą i podpisem. Uczelnia wprowadziła również w tym roku akademickim stypendium Rektora dla studentów pierwszego roku, zgodnie ze znowelizowaną w tym zakresie ustawą – Prawo o szkolnictwie wyższym. Studenci obecni na spotkaniu z ZO negatywnie ocenili terminowość wypłat świadczeń pomocy materialnej. Ich zdaniem, w ubiegłym roku akademickim lista uprawnionych do otrzymywania stypendium Rektora została ogłoszona dopiero w grudniu. Również wypłaty stypendium socjalnego dokonywane są w opinii studentów długo po rozpoczęciu roku akademickiego.

W Uczelni działa Biuro Karier, które prowadzi aktywną działalność w zakresie wsparcia rozwoju zawodowego studentów, organizując szkolenia i warsztaty z umiejętności miękkich przydatnych na rynku pracy oraz spotkań z pracodawcami, doradztwo zawodowe, konsultowanie dokumentów aplikacyjnych, symulacje rozmów kwalifikacyjnych,

gromadzenie oraz udostępnianie studentom ofert praktyk, staży i pracy. O wszelkich inicjatywach Biuro informuje w swojej zakładce na stronie internetowej uczelnianego czasopisma, na portalu społecznościowym oraz na tablicach informacyjnych w budynkach Uczelni. Jednostka zajmuje się również opracowywaniem i wdrażaniem monitorowania karier zawodowych absolwentów oraz prowadzeniem ankiety badającej zainteresowanie studentów praktykami zagranicznymi. Działalność Biura Karier należy ocenić bardzo pozytywnie, tak samo wypowiedzieli się o niej studenci obecni na spotkaniu z ZO.

W Uczelni funkcjonuje Samorząd Studentów, który pozytywnie ocenia wsparcie organizacyjne udzielane przez Uczelnię, w postaci zapewnienia siedziby i w miarę możliwości finansowania zgłoszonych w preliminarzu projektów studenckich. Zarówno samorząd na szczeblu uczelnianym, jak i wydziałowym pozytywnie ocenia współpracę z Władzami Uczelni, głównie Prorektorem ds. studenckich oraz Prodziekanem ds. studenckich Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) Zasady rekrutacji na oceniany kierunek są przejrzyste i stwarzają kandydatom równe szanse. Studenci nie zgłosili zastrzeżeń do limitów rekrutacji przyjmowanych kandydatów, ani do procedury rekrutacyjnej.
- 2) Ocena osiągnięć studenta dokonywana jest w oparciu o wystandaryzowane kryteria i zapewnia obiektywne formułowanie ocen oraz ma charakter motywujący, tj. sprzyja procesowi uczenia się.
- 3) Program kształcenia sprzyja mobilności studentów. Jednostka zapewnia również taką możliwość dzięki bogatej ofercie współpracy międzynarodowej, jednak nieliczni studenci korzystają z tej możliwości.
- 4) System opieki naukowej i dydaktycznej jest oceniany przez studentów pozytywnie i sprzyja ich rozwojowi naukowemu i zawodowemu oraz umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. System opieki materialnej wymaga usprawnienia administracyjnego, gdyż obecnie nie zawsze zapewnia sprawną obsługę administracyjną studentów oraz terminowość wypłat świadczeń materialnych.

8. Jednostka rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

1) Jednostka wypracowała przejrzystą strukturę zarządzania kierunkiem studiów oraz dokonuje systematycznej, kompleksowej oceny efektów kształcenia; wyniki tej oceny stanowią podstawę rewizji programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na doskonalenie jakości jego końcowych efektów.

Wewnętrzny System Zapewniania Jakości Kształcenia został wprowadzony w Uczelni Uchwałą Senatu Nr 69/2012 z dnia 20 czerwca 2012 r. w sprawie utworzenia wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia. Szczegółowe cele, zadania dotyczące zapewnienia jakości procesu dydaktycznego zostały określone Zarządzeniem nr 56 Rektora-Komendanta Akademii Obrony Narodowej z dnia 25 listopada 2013 r. w sprawie wdrożenia w Akademii Obrony Narodowej uczelnianego systemu zapewnienia jakości kształcenia.

Podstawową rolę w wewnętrznym systemie zapewnienia jakości kształcenia spełniają: Akademicki Zespół Zapewnienia Jakości Kształcenia oraz Wydziałowe Zespoły Zapewnienia Jakości Kształcenia. W strukturze systemu zapewnienia jakości funkcjonują: Rektor-Komendant, Prorektor ds. dydaktycznych, Pełnomocnik Rektora-Komendanta ds. zapewnienia jakości oraz na poziomie Wydziału – Dziekan, Rada Wydziału oraz Komisja ds. Zapewnienia i Doskonalenia Jakości Kształcenia.

W skład Akademickiego Zespołu Zapewnienia Jakości Kształcenia wchodzi: Pełnomocnik Rektora-Komendanta ds. zapewnienia jakości kształcenia, pełniący jednocześnie funkcję przewodniczącego zespołu, dwóch przedstawicieli nauczycieli akademickich, dwóch przedstawicieli doktorantów oraz dwóch przedstawicieli studentów. Pełnomocnik Rektora-Komendanta ds. zapewnienia jakości kształcenia został powołany przez Rektora-Komendanta na mocy Zarządzenia nr 56 z dnia 25 listopada 2013 r. Akademicki Zespół Zapewnienia Jakości Kształcenia współpracuje z Rektorem-Komendantem i Prorektorem ds. dydaktycznych w zakresie spraw obejmujących jakość kształcenia, opracowuje zasady monitorowania i prowadzenia okresowych przeglądów planów studiów i programów kształcenia na poszczególnych kierunkach studiów, kieruje pracą członków Akademickiego Zespołu Zapewnienia Jakości Kształcenia, koordynuje projakościowe działania, w których jednocześnie uczestniczą członkowie zespołu akademickiego i wydziałowych zespołów zapewnienia jakości kształcenia, uczestniczy w opracowaniu planów hospitacji zajęć, uczestniczy w opracowaniu działań naprawczych w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w procesie dydaktycznym, uczestniczy w opracowaniu planów badań ankietowych przeprowadzanych w jednostkach Uczelni, w analizach wyników badań ankietowych i innych przedsięwzięciach oceniających proces dydaktyczny, inicjuje narady

poświęcone doskonaleniu systemu jakości kształcenia, przekazuje Rektorowi-Komendantowi wyniki badań i inne uwagi do procesu dydaktycznego, opracowuje sprawozdania z pracy akademickiego zespołu zapewnienia jakości kształcenia, współpracuje z komisjami do okresowej oceny nauczyciel i Biurem Karier Absolwentów.

Celem wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia jest: podnoszenie rangi pracy dydaktycznej oraz budowanie etosu nauczyciela akademickiego, podnoszenie poziomu wykształcenia absolwentów, informowanie o jakości kształcenia i o ofercie dydaktycznej, motywowanie pracowników i studentów do doskonalenia jakości kształcenia i uczenia się, podnoszenie konkurencyjności i atrakcyjności Akademii, wspomaganie polityki kadrowej.

System swoim zakresem działania obejmuje: opracowywanie polityki oraz procedur zapewnienia jakości kształcenia, monitorowanie kwalifikacji nauczycieli akademickich i badanie warunków ich rozwoju, ocenę jakości prowadzonych zajęć dydaktycznych, monitorowanie warunków kształcenia i ocenę bazy dydaktycznej, monitorowanie i doskonalenie programów kształcenia, weryfikację zakładanych efektów kształcenia, ocenę dostępności informacji na temat kształcenia, ocenę mobilności studentów, badanie absolwentów Uczelni, ocenę aktywności naukowo-badawczej jednostki, ocenę funkcjonowania Biura Karier, zapobieganie zjawiskom patologicznym, procedury wdrażania planów naprawczych.

System zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia na Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego został wprowadzony uchwałą nr 44/2012 z dnia 27 marca 2012 r. w sprawie przyjęcia i wprowadzenia na Wydziale systemu zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia. Rada Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego w dniu 30 października 2012 r. podjęła uchwałę Nr 117/2012 w sprawie powołania Komisji ds. Zapewnienia i Doskonalenia Jakości Kształcenia. W skład Komisji powoływanej przez Dziekana wchodzi: przewodniczący Komisji, koordynator działań na rzecz jakości kształcenia – zastępca przewodniczącego, koordynator działań na rzecz jakości kształcenia, po jednym nauczycielu akademickim zaliczanym do minimum kadrowego na każdym kierunku studiów prowadzonym przez Wydział, przedstawiciel studentów, przedstawiciel doktorantów, przedstawiciel dziekanatu Wydziału, przedstawiciel pracodawców oraz przedstawiciel Biura Bezpieczeństwa Narodowego (organizator staży). Nadzór nad Wydziałowym Systemem Zapewnienia i Doskonalenia jakości Kształcenia sprawuje Rada Wydziału.

Opracowane zostały szczegółowe procedury służące zapewnieniu jakości kształcenia, zawarto w nich zasady działania poszczególnych elementów struktury Uczelni odpowiedzialnych za ten system. Podlega on okresowemu monitorowaniu i jest transparentny.

Regularnie przeprowadzane są badania jakości kształcenia poprzez hospitacje, okresowe oceny pracowników i ankietowe badania opinii studentów. Wyniki badań jakości kształcenia są analizowane i wykorzystywane do doskonalenia programu kształcenia. Według ZO, wskazane jest objęcie wszystkich prac dyplomowych systemem kontroli antyplagiatowej

1) W procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości uczestniczą pracownicy, studenci, absolwenci oraz inni interesariusze zewnętrzni.

ocena działań zmierzających do zapewnienia wysokiej jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

Działania przeprowadzane przez uczelnię na kierunku Stosunki międzynarodowe mające zapewnić wysoką jakość kształcenia dokonywane są systematycznie i obejmują wszystkie elementy związane z procesem kształcenia. Wyniki monitoringu jakości procesu kształcenia i uzyskiwanych efektów kształcenia omawiane są podczas cyklicznych spotkań Wydziałowego Zespołu ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia. W sprawozdaniach przedstawianych przez Zespół Radzie Wydziału analizowane są kwestie oceny programów kształcenia, oceny rozwoju nauczycieli akademickich (monitorowanie działalności naukowej i dydaktycznej, monitorowanie podnoszenia kwalifikacji zawodowych, okresowe hospitacje zajęć dydaktycznych, opinie studentów i ich wykorzystywanie w ocenie nauczycieli akademickich), oceny organizacji procesu kształcenia (dyscypliny pracy i studiowania, jakości infrastruktury dydaktycznej, dostępności i przejrzystości informacji na temat kształcenia, jakości obsługi administracyjnej procesu dydaktycznego, organizacji zajęć na studiach). Przygotowane analizy zawierają wnioski i rekomendacje.

Ocena przejrzystości struktury zarządzania procesem dydaktycznym na ocenianym kierunku studiów, a także systematyczności i kompleksowości przeprowadzanych ocen i analiz osiągniętych efektów kształcenia, stanowiących podstawę doskonalenia programu kształcenia tj. efektów kształcenia, programu studiów oraz metod jego realizacji;

W celu realizacji zadań Wydziałowej Komisji ds. Zapewnienia i Doskonalenia Jakości Kształcenia Komisja działa w oparciu o ustalony przez siebie harmonogram. W trakcie wizytacji przedstawiono plan i harmonogram pracy Wydziałowej Komisji na rok 2014, a także z lat poprzednich – 2012 i 2013. Analiza dokumentacji dotyczącej prac Wydziałowej Komisji ds. Zapewnienia i Doskonalenia Jakości Kształcenia wykazała, iż do jej zadań należy: opracowywanie systemu hospitacji zajęć dydaktycznych, proponowanie metod doskonalenia zasad rekrutacji, aktualizowanie prawidłowości doboru metod kształcenia i oceniania do założonych efektów kształcenia, wskazywanie metod doskonalenia procesu kształcenia, w tym organizacji i warunków prowadzenia zajęć dydaktycznych, programów

kształcenia, metod i form kształcenia oraz sposobów weryfikacji efektów kształcenia osiągniętych przez studenta, analiza zgodności kierunku i profilu studiów z misją Uczelni i strategią Wydziału, analizowanie programów kształcenia, opracowywanie metod poprawy mobilności studentów i doktorantów oraz metod podnoszenia jakości kadry dydaktycznej, opracowanie metod doskonalenia jakości obsługi administracyjnej procesu dydaktycznego, przedstawianie Radzie Wydziału propozycji działań projakościowych i monitorowanie realizacji tych działań, koordynowanie ankietyzacji dotyczącej studenckiej oceny nauczycieli akademickich, przedstawianie Radzie Wydziału corocznych sprawozdań z efektów działania Wydziałowego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia. Rada Wydziału przynajmniej raz w roku akademickim poświęca jedno ze swoich posiedzeń zagadnieniom doskonalenia jakości kształcenia, wykorzystując w tym zakresie informacje uzyskane w wyniku działania Wydziałowego Systemu Zapewnienia i Doskonalenia Jakości Kształcenia. Wyniki pracy Komisji są przekazywane do Akademickiego Zespołu Zapewnienia Jakości Kształcenia.

ocena efektywności systemu zapewnienia jakości kształcenia w zakresie analizy efektów kształcenia i mechanizmów służących monitorowaniu i doskonaleniu programu kształcenia,

System zapewnienia jakości kształcenia jest skuteczny w zakresie mechanizmów służących monitorowaniu i doskonaleniu programu studiów. Potwierdzają to opinie formułowane przez nauczycieli akademickich i studentów podczas spotkań z nimi a dotyczące podkreślenia roli mechanizmów monitorowania dla podniesienia jakości kształcenia na uczelni.

Ocena przydatności tego systemu do badania zgodności programu kształcenia na danym kierunku studiów i metod jego realizacji z założonymi (lub wzorcowymi) efektami kształcenia albo ze standardami kształcenia a także oczekiwań rynku pracy.

Wydziałowy Zespół ds. Jakości monitorując prowadzenie procesu dydaktycznego bada zgodność programu kształcenia oraz metody jego realizacji z założonymi efektami kształcenia i oczekiwaniami rynku pracy. W swej pracy m.in. opiniował porównywanie zgodności merytorycznej treści poszczególnych przedmiotów nauczania z efektami kształcenia, redukcję przedmiotów nie odpowiadających potrzebom dydaktycznym i zainteresowaniom studentów, weryfikację literatury i tematyki zajęć, przeprowadzał badanie znaczenia form oceny studentów dla procesu osiągania efektów kształcenia. Analizy treści kształcenia wskazują na fakt stałego nadzoru merytorycznego zarówno w wymiarze kierunku, jak i poszczególnych zajęć. Wyniki i oceny formułowane w procesie funkcjonowaniu systemu zapewnienia jakości kształcenia są także wykorzystywane w polityce kadrowej oraz naukowej.

Ocena jego dotychczasowej skuteczności w diagnozowaniu słabych stron programu kształcenia;

Jedną z procedur Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia są hospitacje. Zasady przeprowadzania hospitacji określa załącznik 1 do uchwały nr 44/2012 Rady Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego z dnia 27 marca 2012 r. w sprawie przyjęcia i wprowadzenia na Wydziale systemu zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia. Celem hospitacji jest dążenie do systematycznej poprawy jakości kształcenia na Wydziale. Dyrektorzy instytutów i kierownicy katedr opracowują ramowe plany hospitacji na dany semestr. Hospitacje są przeprowadzane przez dyrektorów instytutów, kierowników katedr i kierowników zakładów lub osoby przez nie wyznaczone. Prawo do przeprowadzania hospitacji przysługuje też Dziekanowi lub osobom wyznaczonym przez Dziekana. Hospitacje zajęć dydaktycznych powinny być prowadzone co najmniej raz pomiędzy standardowymi okresami oceny pracownika. Ogólna ocena powinna zawierać zalecenia dla osoby hospitowanej. Osoba hospitowana może wyrazić swoje uwagi do oceny zajęć przez nią prowadzonych, które zostaną zapisane w arkuszu hospitacji. Stałym elementem każdej hospitacji jest rozmowa pohospitacyjna z osobą hospitowaną, mająca na celu podjęcie dalszych możliwych działań służących doskonaleniu jakości procesu dydaktycznego. Protokoły pohospitacyjne są przedmiotem analizy Komisji ds. Zapewnienia i Doskonalenia Jakości Kształcenia. Ocena i zalecenia na temat prowadzenia zajęć dydaktycznych są przydatne do motywowania pracowników, do dbałości o wyższą jakość zajęć, merytoryczną poprawność realizowanych tematów i doskonalenie metod dydaktycznych.

Znaczącym narzędziem ewaluacji procesu kształcenia jest okresowa ocena pracowników. Zasady i zakres oceny nauczycieli akademickich określa Statut Uczelni oraz regulamin oceny okresowej nauczycieli uchwalonym przez Senat. Oceny dokują komisje oceniające. Przy dokonywaniu oceny nauczyciela akademickiego, dotyczącej wypełniania obowiązków dydaktycznych zasięga się opinii studentów. Ocena wraz z wnioskami przedstawiana jest nauczycielowi akademickiemu na piśmie. Wnioski wynikające z oceny nauczyciela akademickiego mają wpływ na poprawę jakości procesu kształcenia, kształtowanie racjonalnej polityki kadrowej, wielkość obciążenia obowiązkami dydaktycznymi, powierzanie stanowisk kierowniczych oraz możliwość rozwiązania stosunku pracy za wypowiedzeniem.

Ankietowe badania opinii studentów realizowane są systematycznie (dwa razy do roku) po zakończeniu każdego cyklu zajęć dydaktycznych w oparciu o wzory ankiety stanowiące załącznik nr 2 do uchwały nr 44/2012 Rady Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego z dnia 27 marca 2012 r. w sprawie przyjęcia i wprowadzenia na Wydziale systemu zapewniania i

doskonalenia jakości kształcenia. Badanie przebiega w oparciu o ankiety dotyczące: oceny zajęć dydaktycznych, oceny warunków kształcenia i organizacji studiów, oceny przebiegu studiów. Koordynowanie ankietyzacji dotyczącej studenckiej oceny nauczycieli akademickich należy do Wydziałowej Komisji ds. Zapewnienia i Doskonalenia Jakości Kształcenia. Przewodniczący Komisji odpowiada za wykonanie obliczeń i przygotowanie raportu z wynikami ankietyzacji. Wyniki przeprowadzonych ankiet są przekazywane Władzom Wydziału. Uzyskane wyniki są jednym ze wskaźników jakości procesu dydaktycznego. Studenci Wydziału za pomocą anonimowych ankiet oceniają także jakość procesu obsługi studentów przez pracowników administracyjnych Wydziału oraz Rektoratu. Wyniki ankiety są wykorzystane w doskonaleniu jakości procesu obsługi studenta w Uczelni i na Wydziale. Wnioski wynikające z oceny pracy nauczyciela mają wpływ na: kształtowanie wysokości wynagrodzenia, awanse i wyróżnienia, powierzanie stanowisk kierowniczych, rozwiązywanie stosunku pracy na zasadach określonych w art. 124 pkt 3 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym. Opinie studentów są wykorzystywane w okresowych ocenach nauczycieli akademickich.

Uczelnia monitoruje kariery zawodowe swoich absolwentów w celu dostosowania kierunków studiów i programów kształcenia do potrzeb rynku pracy. Monitorowanie karier zawodowych absolwentów odbywa się corocznie i następuje po ukończeniu studiów w momencie odbioru dyplomu oraz po 3 i 5 latach od ukończenia studiów.

Analiza treści przedstawionych ZO dokumentów przygotowywanych w ramach systemu zapewnienia jakości kształcenia wskazuje na przykłady diagnozowania słabych stron programu kształcenia. Widoczne jest to m.in. w charakterystyce poszczególnych obszarów kształcenia i postulowanych wnioskach.

Na podstawie dokumentacji można stwierdzić, iż w Uczelni dokonywany jest bieżący monitoring realizacji procesu kształcenia: monitorowanie kwalifikacji nauczycieli akademickich uczestniczących w procesie kształcenia na kierunku, ocena jakości prowadzonych zajęć dydaktycznych, monitorowanie i doskonalenie programów kształcenia, monitorowanie warunków kształcenia, weryfikacja zakładanych efektów kształcenia, ocena dostępności informacji na temat kształcenia, badanie losów absolwentów Uczelni, zapobieganie zjawiskom patologicznym oraz procedury wdrażania planów naprawczych.

ocena systemu upowszechniania informacji dotyczących wyników monitorowania jakości procesu kształcenia i uzyskiwanych efektów kształcenia, oraz wprowadzanych zmian;

Na WBN funkcjonuje system upowszechniania informacji dotyczących monitorowania jakości procesu kształcenia i uzyskiwanych efektów kształcenia. Istnieje możliwość wglądu studentów w dostępną dokumentację kierunku i poziomu kształcenia. Informacje dotyczące wyników monitorowania studenci otrzymują poprzez swoich przedstawicieli w samorządzie studenckim, od władz ocenianej jednostki i opiekunów lat oraz poprzez stronę internetową Uczelni.

ocena udziału interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych w procesie zapewnienia jakości kształcenia i działań podejmowanych przez jednostkę, mających aktywizować uczestników i beneficjentów procesu kształcenia do podnoszenia jego jakości.

W procesie zapewnienia jakości kształcenia przeprowadzany jest proces konsultacji z interesariuszami wewnętrznymi oraz zewnętrznymi. W ocenianej jednostce opracowano *Zasady współpracy Instytutu Stosunków Międzynarodowych z interesariuszami zewnętrznymi i wewnętrznymi w zakresie opiniowania programów kształcenia.*

W udostępnionej ZO dokumentacji znajdują się potwierdzenia konsultacji, m.in. opinie o programie kształcenia wyrażane przez przedstawicieli Wydziałowej Rady Samorządu Studentów WBN, dyrektorów Departamentów Polityki i Bezpieczeństwa Międzynarodowego, Wojskowych Spraw Zagranicznych, Strategii i Planowania Obronnego MON.

w przypadku, gdy przeprowadzana jest kolejna ocena jakości kształcenia na danym kierunku studiów należy odnieść się do stopnia realizacji zaleceń, jeżeli były sformułowane poprzednio, ocenić dokonane zmiany i ich efekty;

Nie dotyczy

w przypadku dokonania oceny kierunku/akredytacji jednostki przez zagraniczną instytucję akredytacyjną – należy przedstawić stanowisko w sprawie wykorzystania wyników tej oceny w podnoszeniu jakości kształcenia.

Nie dotyczy

Tabela nr 1 Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia.

Zakładane efekty kształcenia	Program i plan studiów	Kadra	Infrastruktura dydaktyczna/ biblioteka	Działalność naukowa	Działalność międzynarodowa	Organizacja kształcenia
wiedza	+	+	+	+	+	+
umiejętności	+	+	+	+	+	+

kompetencje społeczne	+	+	+	+	+	+

- + - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia
- +/- - budzi zastrzeżenia - pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia
- - nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych:

- 1) Jednostka wypracowała przejrzystą strukturę zarządzania na ocenianym kierunku studiów oraz dokonuje systematycznej, kompleksowej oceny efektów kształcenia.
- 2) W procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości uczestniczą interesariusze wewnętrzni i zewnętrzni.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
1	koncepcja rozwoju kierunku		X			
2	cele i efekty kształcenia oraz					

	system ich weryfikacji			X		
3	program studiów		X			
4	zasoby kadrowe		X			
5	infrastruktura dydaktyczna		X			
7	system wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			
8	wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			

Ocena możliwości uzyskania zakładanych efektów kształcenia i rozwoju ocenianego kierunku w wizytowanej jednostce oraz zapewnienia wysokiej jakości kształcenia, a także wskazanie obszarów nie budzących zastrzeżeń, w których wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia jest wysoce efektywny oraz obszarów wymagających podjęcia określonych działań (uzasadnienie powinno odnosić się do konstatacji zawartych w raporcie, zawierać zalecenia).

Wydział posiada jasno i precyzyjnie określoną misję, którą ma realizować. Można mówić o silnym powiązaniu koncepcji kształcenia na kierunku *stosunki międzynarodowe* z misją i strategią Uczelni. Koncepcja kształcenia oraz program kształcenia i plany studiów realizowane na kierunku *stosunki międzynarodowe* odpowiadają wymogom wynikającym z obowiązujących unormowań prawnych. Efekty kształcenia zostały sformułowane w sposób zgodny z wymogami prawa oraz umożliwiającą opracowanie przejrzystego systemu ich weryfikacji. System weryfikacji efektów kształcenia umożliwia objęcie wszystkich efektów kształcenia na etapie zaliczeń przedmiotowych, zaliczeń etapowych (semestralnych) oraz

egzaminów dyplomowych. Procedury weryfikacyjne zostały ustalone poprawnie. Program studiów został prawidłowo opracowany. Przyjęta sekwencja przedmiotów jest logiczna i pozwala studentowi najpierw zapoznać się z ogólnymi zagadnieniami, a następnie poznać zagadnienia szczegółowe, których znajomość pozwoli na osiągnięcie szczegółowych i ogólnych efektów kształcenia oraz nabycie umiejętności i kompetencji potrzebnych do znalezienia pracy. W Uczelni wdrażany jest system, którego elementem będzie monitorowanie losów absolwentów. Relacja między liczbą nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe kierunku *stosunki międzynarodowe* a liczbą studentów jest prawidłowa.

Jako zalecenia powizytacyjne należy wskazać na następujące sprawy:

- 1) Przygotowana koncepcja kształcenia odwołuje się do dość „konserwatywnego” rozumienia stosunków międzynarodowych. Wyzwaniem przed ocenianą jednostką jest wypracowanie własnej tożsamości kształcenia.
- 2) Oceniana jednostka zaczęła wprawdzie rozwijać system monitorowania karier absolwentów, ale brakuje jednak informacji, w jaki sposób uzyskana w ten sposób wiedza jest wykorzystywana do doskonalenia jakości procesu kształcenia.
- 3) Istotnym niedociągnięciem wymagającym przemyślenia wymaga brak oferty specjalności w ramach ocenianego kierunku studiów oraz brak zajęć w językach obcych.

2	cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X	← ← X			
---	--	--	---	-------	--	--	--

Uzasadnienie:

Podniesienie stopnia spełnienia kryterium nr 2 wynika z następujących wyjaśnień przesłanych przez Uczelnię po otrzymaniu wstępnej wersji Raportu po wizytacji:

- 1) Odnośnie zarzutu, że w przyjętej koncepcji kształcenia dominuje „konserwatywne” zawężające myślenie o stosunkach międzynarodowych tylko w kategoriach polityki międzynarodowej, Uczelnia wyjaśnia, iż w przyjętej koncepcji myślenie o stosunkach

międzynarodowych bazuje na założeniu, że studenci powinni mieć możliwość zapoznania się w pierwszej kolejności z tym, jak funkcjonują państwa jako najważniejsze podmioty środowiska międzynarodowego, a dopiero następnie poszerzenia wiedzy na temat pozostałych uczestników stosunków międzynarodowych. Uczelnia wymienia przedmioty, w których podawana jest wiedza na temat pozapaństwowych uczestników stosunków międzynarodowych.

- 2) Uczelnia przedstawiła przedmioty, w ramach których realizowane są efekty kształcenia związane z wiedzą o procesach integracyjnych na forum międzynarodowym.
- 3) Rezygnacja ze specjalności w ramach studiów I stopnia została podjęta przez Władze Wydziału po konsultacjach ze studentami, jako interesariuszami wewnętrznymi.
- 4) Odnośnie zarzutu braku w efektach kształcenia wyraźnego wskazania na wiedzę o szkołach myślenia w nauce o stosunkach międzynarodowych, Uczelnia odpowiada, że zastosowała ogólnie przyjęty model stosowany w nauczaniu stosunków międzynarodowych w systemie 3 + 2, w którym wskazane zagadnienia są ujmowane w ramach studiów II stopnia. Teoria stosunków międzynarodowych jest przewidziana na studiach II stopnia już od I semestru tych studiów.
- 5) Odnośnie zarzutu, że zostały pominięte kompetencje społeczne ważne dla absolwenta, a w szczególności brak jest zaakcentowania świadomości różnorodności kulturowej współczesnego świata i pluralizmu poglądów, Uczelnia stwierdza, iż w programie są przewidziane przedmioty, w których wskazane efekty kształcenia występują. Przedmioty te – wymienione w odpowiedzi – występują w ramach programu studiów I stopnia, chociaż w większym zakresie w ramach programu studiów II stopnia.
- 6) Odnośnie kwestii logiki relacji efektów między kierunkowymi i modułowymi efektami kształcenia, Uczelnia stwierdza, że przyjęta koncepcja kształcenia zakłada wypełnianie efektów kształcenia modułowych przez efekty przedmiotowe w danej grupie oraz wypełnienie efektów kierunkowych przez efekty modułowe.
- 7) Zaliczenie rozwoju przedsiębiorczości do efektów kształcenia w zakresie wiedzy Uczelnia uznaje za w pełni uzasadnione. W odpowiedzi stwierdzono, że wiedza na temat wolnego rynku i rozwoju przedsiębiorczości jest nieodzowna do zrozumienia funkcjonowania stosunków międzynarodowych.
- 8) W odpowiedzi Uczelnia uzasadnia wprowadzenie efektu „potrafi wykonywać zawód dyplomaty” faktem, że uzyskane przez absolwentów kompetencje powinny być wykorzystywane w szeroko rozumianej dyplomacji. Weryfikacji umiejętności, które

charakteryzują zawód dyplomaty, służą symulacje negocjacji oraz warsztaty organizowane w trakcie wskazanych w odpowiedzi przedmiotów.

9) Uczelnia podaje, że informacje o osobach prowadzących seminaria licencjacki i o preferowanej przez nie tematyce znajdują się na stronie internetowej Wydziału.

10) W Wydziale został przyjęty i jest wdrażany scentralizowany system oddziaływania na podniesienie jakości prac dyplomowych. Ze studentami kierunku *stosunki międzynarodowe* prowadzone są zajęcia z metodologii opracowywania prac dyplomowych.

11) Od 2005 r. w Wydziale wzrasta procent prac dyplomowych objętych systemem kontroli antyplagiatowej. Istotną przeszkodą w objęciu kontrolą wszystkich prac jest obciążenie systemu antyplagiatowego w okresie poprzedzającym egzaminy dyplomowe, co znacznie wydłuża czas oczekiwania na raport. Następuje jednak zwiększanie liczby stanowisk i osób uprawnionych do obsługi tego systemu.

Reasumując: udzielone przez Uczelnię odpowiedzi na zarzuty przedstawione w Raporcie pozwalają na podniesie stopnia spełnienia kryterium nr 2 (Cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji) z oceny *znacząco* na ocenę *w pełni*.